

GÖTEBORGS UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Socionomprogrammet C-uppsats: VT 2010

Ingenmansland

"Man är ingenting, tillhör ingenting"

En studie om nationella adoptioner

Författare: Marion Najjuma och Shara Robayo Gómez

Handledare: Karin Lundén

Abstract

University of Gothenburg

Faculty of Social Sciences – Department of Social Work

Bachelor Thesis: Spring 2010

Title: No-man's land "You are no one, belong nowhere" A study of Swedish domestic adoptions.

Authors: Marion Najjuma and Shara Robayo Gómez

Supervisor: Karin Lundén

Keywords: Attachment, long-term foster care, national adoptions

The purpose of our study was to investigate whether national adoptions could be an option within the childcare system in Sweden. We wanted to create an understanding of how the professionals agree to this. We have implemented a comprehensive literature review as well as a qualitative study, taking benefit of a phenomenological method of analysis. The result of our study shows that national adoptions cannot replace foster placements but be a good addition to foster homes. Adoption gives the children a more secure and stable life.

Förord

Tack till alla våra informanter som generöst ställde upp på intervjuer och delat med sig av sina erfarenheter och tankar. Utan Er hade vi inte kunnat genomföra denna uppsats. Stor tack! Karin Lundén, du har varit en fantastisk handledare och vi har haft många givande diskussioner som varit oss till stor hjälp för vår uppsats.

Stort tack till våra familjer & vänner – Familia Robayo Gómez, Martin Hagland, Familjen Wernström/Hagberg, Olivia Nankya, Gunilla & Anders Hagland, Katja Liljedahl och Astrid Karlsson.

Ni har hjälp oss att hålla motivation uppe under arbetets gång.

Muchas Gracias a mis padres y hermanos, por su amor y comprension, por darme animo, buenos consejos y ayuda en todo momento. Los quiero mucho!

Och slutligen vill vi tacka Salem al Fakir för den underbara inspirerande musiken som givit oss energi!

Göteborg, april 2010

Marion Najjuma och Shara Robayo Gómez

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Syfte och Frågeställningar.....	2
2.1	Förförståelse	2
2.2	Avgränsningar	2
2.3	Begreppsdefinitioner	2
3	Bakgrund	3
3.1	Från fosterbarn till familjehemsplacerat barn.....	3
3.2	Historik om nationella adoptioner i Sverige.....	5
3.3	Barnkonventionen.....	6
3.4	Aktuell lagstiftning	7
4	Teoretiskt perspektiv och tidigare forskning.....	9
4.1	Anknytningsteorin	9
4.2	Tidigare forskning	12
4.2.1	Anknytningsforskning	12
4.2.2	Nationella adoptioner i Sverige.....	14
4.2.3	Öppna adoptioner	15
4.2.4	Forskning om långtidsplacerade fosterbarn	17
4.2.5	Identitet och ursprung.....	19
5	Metod	20
5.1	Val av metod.....	20
5.2	Urval	20
5.3	Genomförande	21
5.4	Litteratursökning	21
5.5	Analys av materialet	21
5.6	Temaindelning	23
5.7	Etiska övervägande.....	23
5.8	Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	24
5.9	Studiens begränsning	25
6	Resultat.....	26

6.1	Professionellas förhållningssätt	26
6.2	Aspekter kring nationella adoptioner	29
6.3	Barnets utveckling	32
6.4	Barnets bästa.....	34
7	Diskussion	37
7.1	Adoptivföräldrar eller fosterföräldrar?	37
7.2	Dilemman med nationella adoptioner.....	40
7.3	Att hålla kontakten.....	41
8	Avslutande kommentarer	42
9	Referenser.....	
	Bilaga 1 Informationsbrev och samtycke	
	Samtycke	
	Bilaga 2 Intervjuguide	
	Intervjuguide till familjehemssekreterare.....	

1 Inledning

Lagstiftningen som stödjer adoption av svenska barn finns, trots detta förekommer det endast tjugo nationella adoptioner varje år i Sverige. Hur kommer det sig att det sker väldigt få nationella adoptioner bland de svenska barnen? Idag finns det ca 11000 barn som lever utanför det egna hemmet (SOU 2009:68) - en del av dessa barn omhändertas tidigt och sannolikheten för dem att flytta hem till den biologiska familjen kan vara väldigt liten, trots detta lever dessa barn med en ständig oro över om placeringen kommer att förlängas eller inte. En fråga som kan komma upp är var bor jag om ett år? Och svaret på denna fråga kan ej ges eftersom prövning sker var sjätte månad. En trygg bas är viktigt för barnets mentala och sociala utveckling och den osäkerhet som kommer med långvariga fosterhemsplaceringar kan verka skadande på barnet. I vissa fall skulle det kanske vara lämpligare om barnet kunde få känna den tillhörighet som kommer med en familj, där barnet aldrig skulle behöva fundera på om de skall stanna sex månader till eller om de är tvungna att flytta och byta skola igen. En adoptivfamilj kan bli barnets nya trygga hamn, varför utnyttjas inte detta oftare i Sverige? För att få en djupare förståelse för de möjligheter och problem som finns i samband med nationella adoptioner har vi genomfört ett antal intervjuer med familjehemssekreterare och resultatet av de intervjuerna ligger till grund för den här studien.

Intresset för nationella adoptioner växt hos oss i samband med hemkomsten från våra utlandspraktiker. I både Indien och Sydafrika som vi valde att göra vår praktik i, var nationella adoptioner är en vanlig företeelse som förundrade oss och en tankeprocess startade. Ingen av oss visste om man arbetade på samma sätt i Sverige. Vi bestämde oss att med den lärdom vi fått under praktiken tar reda på hur det ser ut här hemma. Under samtal med bekanta som arbetar med barn inom familjehemsvården och på Adoptionsbyrån insåg vi att nationella adoptioner är sällsynta samt att det finns många barn som växer upp i fosterhem. Våra förhoppningar är att tillföra kunskap och samtidigt väcka uppmärksamhet kring detta ämne i vårt samhälle.

2 Syfte och Frågeställningar

Vårt syfte med studien är att belysa nationell adoption som ett alternativ för fosterhemsplacerade barn i Sverige. Vi vill se hur de professionella ställer sig till detta alternativ istället för långtidsplaceringar i fosterhem. Syftet är att undersöka om det finns utrymme och möjligheter för nationella adoptioner som ett komplement till långsiktiga fosterhemsplaceringar.

I denna studie kommer dessa frågeställningar att behandlas:

- Varför är nationella adoptioner inget alternativ i Sverige?
- Hur ställer sig familjehemssekreterarna inför adoption av svenska barn?
- På vilket sätt kan nationell adoption främja eller missgynna barnets bästa?

2.1 Förförståelse

Vår förförståelse för vårt uppsatsämne skiljer sig inte särskilt mycket kunskapsmässigt, vi har samma teoretiska kunskaper inom socialt arbete som vi fått under utbildningen men däremot skiljer sig våra praktiska erfarenheter. En av oss är uppväxt i fosterhem och den andra har erfarenheter av att vara biologiska barnet i ett fosterhem. Vi genomförde vår praktik utomlands i olika länder på verksamheter som arbetar med fosterhemsplacering och adoption, både på nationell- och internationell plan.

2.2 Avgränsningar

De avgränsningar vi har gjort i vår studie är att endast utgå från adoption av barn med svenskt medborgarskap. Adoptioner rörande släkt, närstående och styvföräldrar, kommer inte att tas upp i vår studie. Vi vill endast fokusera på adoption av utomstående ”adoptionsföräldrar”.

2.3 Begreppsdefinitioner

Fosterbarn/familjehemsbarn är benämningen av ett barn som placeras av Socialtjänsten utanför det egna hemmet av olika skäl som berör barnets välmående. Idag används andra begrepp som anses vara mer korrekta, fosterbarn, (familjehemsplacerat barn) och fosterhem (familjehem). Vi kommer att skriva begreppen fosterbarn och fosterhem/föräldrar då vi anser

att det nya begreppet familjehem/familjehemsplacerade barn är otympligt att använda. Undantag kommer dock att ske när vi refererar till familjehemsuppdraget (se s. 3-5) och i direkt citering från våra respondenter.

Nationell adoption innebär att ett barn adopteras av föräldrar inom samma land.

Öppen adoption betyder att barnet kan ha en fortsatt kontakt med den biologiska familjen efter att en adoptionsprocess slutförts. I länder som USA och England är öppna adoptioner en vanlig barnavårdsinsats.

Vårdnadsöverflyttning innebär att vårdnaden flyttas från biologiska föräldrarna till fosterföräldrar om det är för barnets bästa. Överflyttningen kan tidigast föreslås av socialnämnden när barnet varit placerat i tre år, beslutet fattas av tingsrätten (SOU 2009:68).

3 Bakgrund

Under detta avsnitt kommer vi att genomföra en historisk beskrivning över förändringar inom dessa två områden, fosterhemsbarn och nationella adoptioner samt vilka lagar och bestämmelser som gäller inom vårt uppsatsämne.

3.1 Från fosterbarn till familjehemsplacerat barn

I slutet på 1800-talet hände det att familjer och ogifta kvinnor tvingades lämna bort sina barn på grund av fattigdom. Dessa övergivna barn blev placerad på hem i hopp om en bättre tillvaro, tyvärr var vistelsen på dessa hem bedrövligh och barnen for väldigt illa. I början på 1900-talet trädde den första svenska barnavårdslagstiftningen ikraft, barnens rätt till samhällelig vård, fostran och skydd fastställdes (Holmdahl, 2000). Trots den nya lagen skedde det ingen förbättring för barnen. De försumrades fortfarande på bristande statliga institutioner och även i fosterhemmen som tog emot barnen kunde omständigheterna vara förskräckliga då inga statliga uppföljningar utfördes.

År 1917 upphävdes lagen som talade för att ogifta kvinnor hade rätten att vara anonyma vid förlossning, även fäderna kunde börja spåras och därmed bli underhållsskyldiga. Holmdahl (2000) menar att denna nya lag förhindrade kvinnor att ge bort sina barn direkt efter

förlossningen. I mitten på 20-talet infördes även en lag om samhälletsvård, barnavårdsnämnden blev den myndighet som skulle verka för de barn som bodde utanför det egna hemmet. Detta kunde vara barn som fötts utomäktenskapligt, oönskade barn samt barn med olika funktionshinder.

I slutet på 1940-talet införde Sverige två lagar som innebar en stor förändring, barnbidraget infördes samt att båda föräldrar kunde bli vårdnadshavare för sitt barn även om de inte var gifta). Dessa två sistnämnda lagar ihop med stigande levnadsvillkor i samhället ledde till att antal oönskade barn minskade. Även socialpolitiska åtgärder som abort, användning av preventivmedel och en förnyad kvinnosyn när det gäller samhällsposition och syn på kvinnas sexualitet ledde till färre barn i behov av samhällsvård (Holmdahl, 2000)

Begreppen fosterbarn och fosterhem försvann under 80-talet i den svenska lagtexten i samband som socialtjänstlagen infördes. Anledningen till detta begreppsbyte var att begreppen fosterbarn och fosterhem hade en negativ laddning, de nya begreppen är familjehemsplacerade barn och familjehem (www.fsf.nu). Andra förändringar av betydelse som har skett är att fosterhemmen har gått från att vara en godtycklig insats av samhällsmedborgare till att vara en kontrollerad frivillig samhällsinsats som sker i det privata hemmet.

Ett familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot ett barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt (SOU 2009:68 s 402). Familjehemmet ska ta det ansvaret för barnet där de biologiska föräldrarna/föräldern av olika anledningar inte klarar av den uppgiften att värna om barnets bästa samt stå för en god och trygg omsorg (Moderatkvinnor, 2009). Författaren Nordenfors (2006) beskrivning av familjehemmets uppdrag är att komplettera barnets ursprungsfamilj, fosterföräldrarna skall inte ersätta de biologiska föräldrarna, vidare skriver författaren också att om möjligheten finns skall barnet återvända hem till sin ursprungsfamilj.

Idag finns det ungefär 10,000 barn som bor i familjehem, två tredjedelar av de placerade barnen är över 12 år (SOU 2009:68). Ungefär 40 % av barnen som placeras i familjehem återvänder hem inom ett år närmare men ungefär 10 % av de barn som placeras i tidig ålder kan vara i familjehem i över 10 år. Den största andel av barn som lever i familjehem utgörs av tonåringar. De flesta barn som växer upp inom samhällsvård har placerats för första gången

när de var mellan noll och tre år. Socialnämnden är den som utreder och fattar beslut om vem skall få ta emot ett barn och familjehemsvistelsen omprövas varje sjätte månad. Barnets framtid när det gäller boende är oviss. Familjehemmet skall verka för att barnet och ursprungsfamiljen inte skall tappa kontakt under placeringstiden.

Familjehemsuppdraget kan variera, det sker kortvariga och långvariga placeringar, beroende på barnets vårdbehov (Moderatkvinnor, 2009). Idag har många kommuner svårt att rekrytera familjehem det finns omkring 8000 aktiva familjehem i landet (SOU 2009:68). Ett förslag som kommit till för att stärka familjehemmet och barnets framtid är att flytta vårdnaden från den biologiska föräldern till familjehemmet, dock finns en tveksamhet över detta då familjehemmet mister det stöd och den hjälp som socialtjänsten tillhandahåller i form av handledning och utbildning (SOU 2009:68) & (Moderatkvinnor, 2009). En vårdnadsöverflyttning ökar barnets trygghet då vistelsen blir mer permanent när det kommer till perspektivet från familjehemsföräldrarna upplever de en trygghet och kan fungera som vilken ”normal familj” som helst (SOU 2009:68).

3.2 Historik om nationella adoptioner i Sverige

Den första lagen om adoption kom till 1917 och fram till 1965 adopterades cirka 50 000 barn i Sverige av föräldrar som inte var släkt med barnen (Bohman, 1995). Under 1970-talet började nationell adoption minska med stora steg och fram på 1990 talet har i princip inga svenska barn adopteras. Stigande adoption av utländska barn som kom att ersätta nationella adoptioner efter 1970 talet blev ett faktum (Holmdahl, 2000). Barnens levnadsvillkor som kommer från andra länder är likartade med dem som svenska barn var utsatta för i Sverige i början på 1900 talet (Bohman, 1995). Enligt statistik från 1994 adopterades 1019 barn i Sverige. Utav dessa var 135 svenska barn, av dessa var 90 adopterade av en styvförälder (Holmdahl, 2000).

Inom nationell adoption är styvbarnsadoption den vanligaste formen. I vissa fall där barn varit fosterhemsplacerade har adoption av dessa barn skett. Slutligen sker också adoption av spädbarn (Lindblad, 2004). De sistnämnda formerna är mer sällsynta och sker i mindre utsträckning. Under senaste årtionde har det skett omkring 200 nationella adoptioner per år av dessa är ungefär 15 spädbarn inhemsk födda som har adopteras av utomstående personer (Moderatkvinnor, 2009). Under 2008 adopterades 18 stycken barn som var placerade i

fosterhem av sina fosterhemsföräldrar, varav 9 var flickor och 9 pojkar, av dessa barn var 13 i åldern 0-3 år, alla var frivilligt placerade enligt SoL (SOU 2009:68).

Diskussionen om nationell adoption förs av professionella, i statliga utredningar och media, då och då men adoption i Sverige är ingen möjligt barnavårdsinsats mot föräldrarnas vilja än så länge.

Det är dock möjligt med föräldrarnas samtycke, alltså möjligheten att adoptera bort eller gå med på adoption finns för föräldrar eller ensamstående mödrar. Faktumen är att detta sällan sker. Det kan möjligen vara att de professionella antagligen inte är lyhörda när det kommer att möta en mamma som själv uttrycker att den vill ge bort sitt barn för adoption. Detta kan mötas med argumenten om det stöd och hjälp som hon har rätt till enligt välfärdsystemet, utmaningen att de professionella kan ta en mer lyhörd och accepterande position när föräldrar eller mödrar som uttrycker av psykosociala eller andra skäl kunna ta hand om sitt barn kvarstår (SOU 2009:68 Bilaga). Gunvor Andersson säger:

”Så länge frågan om adoption med samtycke inte är en fråga på dagordningen i vårt land är det knappast rimligt att väcka frågan om adoption utan samtycke”(SOU 2009:68 s. 217 Bilaga).

I proposition om adoption och familjehemsplaceringar från Moderatkvinnornas Stämman 2009 hävdar man att adoption kan vara en bra möjlighet för barn som levt i familjehem. Att barnen skall få känna familjetillhörighet är viktigt ett annat förslag som läggs upp är så kallade öppna adoptioner där barn som adopteras kan ha en fortsatt kontakt med de biologiska familjerna.

3.3 Barnkonventionen

Förenta Nationernas (FN) barnkonvention värnar om barns rättigheter dess riktlinjer har en central roll när det gäller frågor rörande *barnets bästa*. Artiklarna som tas upp i konventionen har en viktig innebörd om barns rättigheter och de påverkar också den svenska lagstiftningen i beslut gällande barn. Barnkonventionen fokuserar på det enskilda barnet, den innefattar att barns basala behov blir tillgodosedda samt att barnets rättigheter att uttrycka sig och göra sig hörda skyddas. I konventionen nämns även att alla barn har rätten till en skyddad och säker miljö där de inte kommer att utnyttjas eller diskrimineras (Barnombudsmannen, 2010)

”Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet” Barnkonventionen artikel 3.

3.4 Aktuell lagstiftning

I den svenska lagstiftningen är det socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) som föreligger inom familjehemsvården. SoL är en omfattande lag som inte bara svarar för frågor gällande familjehemsvård utan berör alla insatser som föreligger hos Socialtjänsten (Norström och Thunved, 2008).

1§. Kap 5 SoL, socialnämnden skall verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden (Norström och Thunved, 2008, s.100).

Socialtjänstlagens kräver att det finns ett samtycke för att insatser skall kunna genomföras, Under kapitel 6 i SoL finns de bestämmelser som gäller om vård utanför det egna hemmet.

1§. Kap 6 SoL. Socialnämnden skall sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende.

Socialnämnden har skyldigheten att var sjätte månad överväga om barnet som placerade skall fortsätta med att bo i ett annat hem än det egna enligt 8§ kap.6 SoL.

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) tillämpas i ärenden gällande barn som behöver skyddas från hemmiljön eller barn som har så kallad ”påtaglig risk för skada” och är i behov av vård. För att kunna utföra en sådan insats krävs det inget samtycke från vårdnadshavaren däremot skall en ansökan skickas till socialnämnden. De grundläggande bestämmelserna som berör adoptioner står under Föräldrabalken (FB). För nationell adoption gäller samma lagar. I fjärde kapitel tas det upp vilka krav som skall uppfyllas för att man skall kunna få göra en adoption.

6§ Kap.4 FB. Adoptionen måste vara till barnets fördel och den sökande ska ha avsikt att vilja uppfostra barnet. Utifrån den

sökande och barnets personliga relation kan det ses som en särskild anledning för en adoption.

5§ kap.4 FB. Om barnet har fyllt 12 år krävs det ett eget samtycke. Om barnet är yngre får de möjlighet att uttrycka sig och föra fram sin önskan som betraktas utifrån barnets mognad och ålder (Norström och Thunved, 2008).

5 a § FB. Barn som inte har fyllt 18 år får inte adopteras om medgivande saknas från föräldrarna. Moderns samtycke lämnas efter att hon återhämtat sig efter barnafödelsen. Dock kan det ske undantag om föräldern lider av allvarig psykisk störning eller befinner sig på annan ort (SOU 2009:68). Ett samtycke inhämtas då från en särskild förordnad vårdnadshavare.

Om fosterhemsfamiljen är intresserad av att adoptera ett barn som är placerat hos dem krävs ett yttrande från socialnämnden enligt 4 kap.10§ FB.

4 Teoretiskt perspektiv och tidigare forskning

Under detta avsnitt kommer det teoretiska perspektivet som vi har valt att tas upp. Den teorin som kommer att behandlas kommer att hjälpa oss att förstå den betydelse som samspel mellan barn och dess föräldrar har för barnens utveckling. Vi kommer även att redogöra den tidigare forskning som behandlar vårt ämne i relation till studiens syfte.

4.1 Anknytningsteorin

John Bowlby (1907-1990) är den barnpsykiatern som fängslades för familjemiljöns betydelse för barns utveckling. Bowlby lade grunden till framväxten av anknytningsteorin med hjälp av evolutionsbiologin som förklarade och utvecklade varför anknytningen utgör en grundläggande motiverade kraft hos människan. Med hjälp av Mary Ainsworth observationer av samspel mellan mor och barn utvecklades teorin. Det lilla barnet är beroende av trygghet och beskydd för att överleva, med hjälp av ett speciellt beteendesystem växer emotionella relationer fram mellan barnet och dess anknytningsperson(er) (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Risholm Mothander, 2006). Med hjälp av barnets beteendesystem kan barnet förmedla och upprätthålla fysisk närhet till föräldern exempelvis genom att le, gråta eller klamra sig fast vid den vuxne. Människan är en social varelse och barn behöver vuxna människor för att överleva, ett barn knyter an till omsorgspersonen(er) som finns tillgängliga. Att knyta an handlar inte enbart om närhet och fysisk kontakt utan de känslomässiga relationer som skapas mellan barnet och anknytningspersonen(erna) och dessa band är varaktiga över tid. Att tvingas separera från omsorgspersonen kan vara påfrestande och ångestladdat. Den anknytning som skapas under våra tidiga levnadsår blir över tiden en del av vår personlighet och vårt inre liv.

Inre arbetsmodeller

Inre arbetsmodeller är ett viktigt begrepp inom anknytningsteorin. Begreppet är en spegling av det som barnet har upplevt i kontakten med föräldrarna. De inre arbetsmodellerna hos ett barn som har god anknytning kan ge en ökad känsla av värde och tilltro till självet och andra människor. De inre arbetsmodellerna ger en grund för hur relationer till andra människor kan se ut eller hur man kommer att handla i olika situationer. Barnet prövar varje ny relation och situation mot de inre arbetsmodellerna, vilket utvidgar och påverkar barnets förhållningssätt

gentemot omvärlden (Broberg m.fl., 2006). Om en händelse upprepas flera gånger lär sig barnet att förutse vad som kommer att hända så småningom ökar tilltron till omvärlden också. De inre arbetsmodellerna lär barnet att förutsäga vad som kommer att hända om hon eller han gör på ett visst sätt. Om barnets inre arbetsmodeller skall fungera väl i samspel med andra behövs det att barnet har en god överensstämmelse med verkligheten.

En trygg bas

Utifrån den omvårdnad som barnet får av föräldern under det första levnadsåret, läggs en grund för hur föräldern skulle kunna fungera som en trygg bas för barnet under andra levnadsåret. Med begreppet trygg bas menade Ainsworth att barn har behov att utforska sin miljö och omgivning men vid hotfulla situationer vill barnet att den vuxne finns tillhands eller som Bowlby uttrycker det, en säker hamn att återvända till. Ett barn som får många sammanhängande erfarenheter av att den vuxne finns tillgänglig, vågar också utforska sin omvärld under rimliga gränser med vetskap om att trygghet finns tillhands om det skulle behövas (Broberg m. fl., 2006).

Olika anknytningsmönster

Barns anknytningsmönster byggs upp av gemensamma upplevelser mellan föräldrar och barn. Barnets anknytningssystem avaktiveras när barnet känner sig trygg och detta ökar nyfikenheten, om barn däremot skulle uppleva otrygghet slås anknytningssystemet på och andra beteendesystem hämmas (Broberg m.fl., 2006). Anknytningsmönster kan delas upp i trygg, otrygg men organiserad dvs. undvikande eller ambivalent och otrygg icke organiserad det vill säga desorganiserad.

Anknytning	Trygg	Otrygg men organiserad undvikande eller ambivalent	Desorganiserad
Anknytningspersonens-mönster	Empatisk, tillgänglig	Otillgänglig, avvisande, oförutsägbar, ombytlig	Väcker rädsla
Inre arbetsmodeller av anknytningspersoner	Empatisk, tillgänglig	Avvisande, inträngande, beskyddande	Hotfull
Barnets agerande	Närmande, tilltro	Håller avstånd, kontroll, klängande	Strida, försvara sig

Trygg anknytning

Barn som har en god trygg anknytning har ett intresse av att utforska sin omgivning, de har av erfarenheter lärt sig att föräldrarna eller anknytningspersonen finns i närheten. Ett sådant barn kan känna sig trygg och självförtroendet stärks, även tilliten till andra ökar (Broberg m.fl., 2006). En trygg anknytning är av stor vikt för både barnets nervsystem och personlighetsmognad. En trygg och kärleksfull samvaro mellan barnet och dess omsorgspersoner är viktigt för barnets sätt att agera och för hur barnets personlighet kommer att utvecklas (Hart, 2009). Om man har en god anknytning redan i tidig ålder får man senare i livet lättare att etablera nya relationer, personens självförtroende bidrar till att den vågar tro på sig själv i större uträkning. Det går även att uppnå trygg anknytning i senare ålder, tonåren, då de gamla inre arbetsmodellerna ersätts med nya erfarenheter som i sin tur förändrar anknytningsmönster (Schofield & Beek, 2007).

Otrygg men organiserad anknytning

Om barnet har en otrygg men organiserad anknytning till sina föräldrar vågar inte barnet utforska i samma utsträckning som vid en trygg anknytning. Föräldrarna är mindre lyhörda vilket leder till att barnet inte kan förutsäga föräldrarnas tillgänglighet och de har ingen större tillit till dem. Dessa barn kan delas upp i två subkategorier, *de undvikande* och *de ambivalenta*. Det undvikande barnet söker sig inte till sina föräldrar när de är i behov av en trygg bas. Ett barn med undvikande anknytning lär sig att inte visa att de behöver föräldrarnas närhet eller omsorg eftersom de är rädda för att bli avvisade (Broberg m.fl., 2006). Ambivalent anknytning skapas när föräldrarnas samspel med barnet är oförutsägbart, föräldern finns inte alltid där för att möta barnets behov och känslor, samspelet mellan barnet sker utifrån den vuxnes villkor. Dessa barn är osäkra och tror att de saknar förmågan att påverka andra.

Desorganiserad anknytning

Ett barn med desorganiserad anknytning står inför konflikt, de söker tröst hos samma person som väcker rädsla. Det problem som uppstår hos ett barn med desorganiserad anknytning är att barnet utvecklar ett falskt själv, de anpassar sig helt till andras behov och även den föreställningen av skyddande föräldrar förstörs. Barn som har en falsk självbild kan uppleva en känsla av tomhet och de har också svårt att lita på sina omsorgspersoner. De kan utveckla en inneboende misstänksamhet emot omvärlden (Broberg m.fl., 2006). Desorganiserad

anknytning kan uppstå i samband med att yttre faktorer som krigsupplevelser, hemlöshet eller bristande socialt stöd från omgivningen. De inre faktorerna kan vara missbruk och psykisk ohälsa om föräldrarna själva har obearbetade trauman som i sin tur leder till att föräldern har svårt att tillgodose barnets behov. En följd blir att barnet istället upplever föräldern som hotfull istället för trygg.

4.2 Tidigare forskning

Det finns ett omfattande forskningsmaterial rörande barn, adoption och fosterhemsplaceringar. Här nedan går vi igenom det material som vi har funnit relevant för vårt syfte.

4.2.1 Anknytningsforskning

Forskning kring anknytning är ett område som många intresserar sig för och därför finns det väldigt mycket forskning. Vi har valt att ta med en del av det som har undersökts i relation till adoption.

Forskarna O'Connor, Thomas och Rutter (2000) studerade anknytningsstörningar hos barn som adopterades från rumänska barnhem. Alla barnen i studien hade med sig traumatiska upplevelser från sin tid på barnhem i Rumänien. I studiegruppen delades barnen i olika grupper utifrån den åldern när adoptionen genomfördes, 0 – 6 månader, 6 - 24 månader och 24 till 42 månader. Forskaren hade även en referensgrupp av nationellt adopterade barn i Storbritannien som adopterats bort i 0 – 6 månaders ålder. Barnen studerades vid två senare tillfällen, först vid fyra års ålder och sedan vid sex års ålder. Det senare tillfället var nödvändigt för att forskarna skulle få en mer tillförlitlig bild av hur de barn som adopterats i åldrarna 24 till 42 månader hade utvecklats och även för att se om barnens störningar hade blivit bättre med tiden då de vistats i sina nya familjer.

Studien visade att beroende på hur gammalt barnet var vid adoptionstillfället kunde man senare se olika grader av anknytningsstörningar hos dessa barn. De barn som adopterats senare drabbades betydligt oftare av problem än de som adopterats i yngre åldrar. I äldsta gruppen var det över 30 % av barnen som uppvisade allvarliga symptom på anknytningsstörningar medan hos de yngsta barnen enbart var 7 % som uppvisade motsvarande symptom. De vanligaste störningarna som dessa barn hade var emotionella störningar, hyperaktivitet och

svårigheter med relationer till jämnåriga. Även barnens relationer till vuxna var rubbad, författarna kom fram till att barn som hade upplevt trauma under sin första tid i livet utvecklar fyra typer av anknytningsstörning.

Dessa fyra störningar var:

- Barnen gör ingen skillnad på sina adoptivföräldrar och andra vuxna.
- De är benägna att följa med främmande vuxna och göra som de säger.
- De söker sig inte till sina adoptivföräldrar när de känner ångest eller osäkerhet.
- De inte söker tröst hos sina nya föräldrar när de blir ledsna.

I den brittiska referensgruppen var det knappt 4 % av barnen som uppvisade liknande anknytningsstörningar. Forskarna kom också fram till att de störningar som traumat från uppväxten har gett upphov till i de flesta fall inte blir bättre under barnets senare år. Av de barn som studerades i fyra års ålder var det bara ett fåtal som hade blivit bättre när forskarna återkom till familjerna två år senare.

En studie av Jeanne Kaniuk, Miriam Steele och Jill Hodges (2004), handlar om utvecklingen av anknytningsprocessen mellan adoptivföräldrar och adoptivbarn som hade placerats i adoptivhem när de var fyra till åtta år gamla. Alla hade gått igenom separationer eller utsatts för omsorgssvikt (barn som far illa). Familjerna följdes upp två år efter placeringen. Forskarna jämförde dessa barn med en annan grupp 48 jämnåriga barn som också var adopterade men som placerades innan de var ett år gamla. Forskarna använde sig av olika metoder för att samla in data för att studera barnens anknytning och psykologisk utveckling samt adoptivföräldrarnas anknytningsstatus och upplevelser av föräldraskap. Till skillnad med andra studier har dessa metoder hjälpt forskarna att kunna studera mer ingående, den inre världen hos både adopterade barn och adoptivföräldrar. Även skolorna blev kontaktade för att få en insikt i barnens skolframgång. En stor andel av de placerade barn som senare uppföljdes visade stora framsteg i sin utveckling av goda relationer med sina nya adoptivföräldrar när de hade bott med dem i cirka två år, även skolprestationen såg bättre ut hos dessa barn. De barn som hade levt med omsorgsfulla adoptivföräldrar under en lång period lärde sig att hantera stress och visade framsteg att komma över de försummande upplevelser de hade utsatts för. En viss sårbarhet kvarstod hos barnen, sårbarheten kunde kopplas med situationer som påminner om tidigare händelser då barnet utsattes för trauma.

Studien bekräftade att ju yngre ett barn är när de placeras desto bättre går det för barnet och forskarna kommer fram till planeringar av adoptionsplaceringar skall prioriteras och eventuella förseningar förhindras. Dock bekräftades även att ”sena adoptioner” också kan vara fördelaktig för barnet. Forskarna påpekade att det är viktigt i ärende gällande adoption att det finns erfarna och kvalificerade socialarbetare.

4.2.2 Nationella adoptioner i Sverige

Den svenska studien om nationell adoption i Sverige av Bohman (1973) är den mest kända studien i Norden som handlar om adoptivbarn. Forskaren studerade 168 barn som placerades i adoptivhem inom en tidsperiod av två år. Barnen var i åldrarna elva till tolv år vid första undersökningstillfället, och alla utom ett barn hade varit placerad i adoptivfamiljen innan de fyllt ett år.

I undersökningen tog forskaren hjälp av material från adoptionsutredningar och intervjuer med lärare och adoptivföräldrar samt barnens skolbetyg och skolhälsokort. En kontrollgrupp skapades av barn i samma klass. Bohman mätte och jämförde adoptivföräldrarnas svar mot en annan studie som handlade om barn med uppfostringsproblem. De adopterade pojkarna uppvisade olika svårigheter så som koncentrationssvårigheter, hyperaktivitet, lägre status i klassen. Dessa barn hamnade i större utsträckning i konflikter men andra skolkamrater i jämförelse med kontrollgruppen. I undersökningen kunde man se att 22 % av barnen hade psykisk missanpassning jämfört med endast 12 % i kontrollgruppen.

Flickornas resultat skilde sig inte från kontrollgruppens när det gäller anpassning men det framkom att de hade högre läs- och skrivsvårigheter. Uppföljning gjordes när barnen var 15 år, forskare fann att det inte fanns några skillnader mellan adoptivbarnen och kontrollgruppen, när det handlade om beteende och anpassning. Vid 18 års ålder studerades adoptivpojkarna i samband med militärtjänsten även då fanns inga skillnader. Bohman tar upp att undersökningens resultat inte kan appliceras till andra nordiska undersökningar eftersom studien har inkluderat enbart svenskfödda barn, så kallade osynlig adoption och alla barn visste inte om att de var adopterade. Därför kan resultaten inte överföras på adoptioner rörande barn med annan etnisk bakgrund. Adoptivföräldrarnas socioekonomiska ställning och ålder, hade ingen betydelse för barnets anpassning.

I familjer där adoptivbarnet var ett ensamt barn kunde man se att pojkarna hade en sämre anpassning än flickorna. Den sista uppföljningen skedde när barnen blev 23 år, resultatet visade att de adopterade 23 åringarna inte längre skilde sig från kontrollgruppen. Bohman drog slutsatsen att adoptivbarnen inte löpte någon större risk än andra barn att råka ut för problem som påverkar deras sociala utveckling.

4.2.3 Öppna adoptioner

Öppen adoption praktiseras i andra länder som USA, Kanada, England, Norge och Danmark som ett alternativ inom barnavården istället för långtidsplaceringar i fosterhem. Det finns forskning som undersöker, bevisar och belyser olika viktiga aspekter om nationell adoption, några av dessa rapporter tas upp nedan.

Nygaard Christoffersen, Hammen Raft Anderssen och Jeldtoft (2007) har gjort en översikt av ett flertal studier om adoption som barnavårdsinsats (nationella adoptioner). Forskarna jämförde fosterbarn, adoptiva barn och barn som återvänder hem efter placering. Resultaten visade att adopterade barn har färre mentala och beteendemässiga problem än barnen som levde i fosterhem och barnen som återvänder hem till den biologiska familjen hade. Det framkom tydlig att adoptivföräldrar i jämförelse med fosterföräldrar och biologiska föräldrar hade högre utbildning och bättre socioekonomiska resurser. Enligt forskarna ledde detta till att adoptivbarnen klarar sig bättre. Det visade sig också att barn som blir adopterade under de första sex månaders ålder klarar sig bättre genom tonåren än de barn som adopteras senare.

Forskarna säger att bättre miljöförhållande i adoptivhemmet präglar barnens utveckling markant. Det framkom att om ett barn har möjligheten att behålla kontakt med sina biologiska föräldrar visade sig att barnet klarar av att handskas med adoptionsrelaterade problem. Det visar sig också att vid öppna adoptioner har adoptivföräldrarna mer empati och förståelse mot barnen och sin ursprungliga familj. Det kan vara en förklaring till att sammanbrotten blir färre vid en öppen adoption än vid en fosterhemsplacering.

Spädbarnsadoptioner i England och USA hade den lägsta sammanbrottsfrekvens i jämförelse med andra åldersgrupper. En förklaring på detta är att barns behov ökar i takt med barnens ålder och det kan se olika ut hos varje individ i alla tre grupper. Generellt är adoption inte en

varaktig lösning för äldre barn eller barn med särskilda behov såsom beteendeproblem. Slutligen säger forskarna att ett sammanbrott inte avslöjar hur väl ett barn mår och därför bör det inte användas som bevis för att omvärdera hur bra eller mindre bra en placeringsform är.

De kanadensiska forskarna Miall och March (2005) skrev en artikel om öppen adoption som familjeform och hur samhället ser på denna företeelse. Forskarna jämför sin studie med en liknande som gjordes i USA om hur samhället generellt värdesätter, normerar samt intresseras i hur en öppen adoption utvecklas. I både Kanada och USA har adoption av äldre fosterbarn på senare år ökat. Hur öppna är adoptionerna och hur kontakten ser ut bestäms i samråd med socialarbetare och domstolen under ett upprättat kontrakt. Miall och March (2005) bekräftar att den allmänna åsikten påverkar utvecklingen av lagregleringar om öppenhet om kontakt. En stor andel av de informanter som tillfrågades i båda länder svarade att de gav sitt stöd till öppna adoptioner beroende på omständigheterna. Sammanfattningsvis säger dem att det finns förändringar i hur samhället sätter social värde på familjebilden. En öppen adoption kan vara påfrestande gentemot kärnfamiljebilden som den ideala typen av familjeform att fostra ett barn i. Barnen kanske behöver anpassa sig till olika familjebilder i takt med att andra företeelser i samhället ökar såsom skilsmässor, ensamstående föräldrar och ombildade familjer.

En annan studie om öppna adoptioner av brittiska forskare Freundlich, Avery, Munson & Gerstenzang (2006) visade att öppna adoptioner är ett diffust begrepp och förmodligen mer betydelsefull för de professionella än för de personer som barnavårdsystemet involverar i sitt arbete. Öppen adoption som insats är tänkt att vara en hjälp för barnen för att utveckla känslan av identitet på säkrare grund men det finns andra forskare som motsätter sig till detta och påstår att barnen kan bli förvirrad genom att den har kontakt med två olika föräldrar som har olika värdesystem. Det finns olika uppfattningar rörande hur mycket kontakt är bra att ha mellan adoptivbarnen och sin ursprungliga familj såsom syskon, föräldrar och andra släktingar. Hur kontakten kan ses ut inom en öppen adoption kan variera allt ifrån direkt kontakt där man träffas mer eller mindre regelbundet till indirekt kontakt där man kanske växlar brev eller presenter till varandra. Brittisk forskning visar att kontakt mellan adoptivbarn och sin ursprungliga familj främjar hos barnen en hälsosam känsla av identitet och minskar känslor av ensamhet och negativitet samt att biologiska föräldrar kan underlätta för barnen att få en förståelse att de samtycker att barnen knyter an till sina nya föräldrar.

4.2.4 Forskning om långtidsplacerade fosterbarn

En översiktlig studie av Triseliotis (2003) visade att långsiktig fosterhemsplacering var att föredra, det vill säga att barnet skall leva permanent i familjen tills det blir myndig och möjligtvis längre så att barnet utvecklar en psykosocial grund i livet.

Triseliotis utgick från tre studier där man studerade barn som placerades före ett års ålder. Det visade sig att 30 % av dessa barn hade sammanbrott. Några decennier senare genomfördes en liknande studie som knappt visade några sammanbrott hos varken adopterade eller familjehemsplacerade barn under perioden 30 månader till sex år efter placeringen. Brittisk forskning visade på att barn som placerades innan ett år inte fick några känslomässiga upplösningar alls under sina första sex år i det nya hemmet. I en rad andra olika studier som Triseliotis studerade har han kommit fram till att 90 % av de adopterade mår mycket bra som vuxna och klarar sig bättre både emotionellt och fysiskt än dem som växt upp i ett fosterhem. Det kom fram att i vissa fall är långtidsplacering ett bättre alternativ till exempel om barnet uttrycker klart och tydligt att de inte vill adopteras eller för att barnen har ett starkt band till sin ursprungsfamilj. Om önskan om adoption uttrycks från både familjehemmet och ett barn som inte har någon kontakt med sin ursprungsfamilj och där det inte heller finns någon möjlighet för barnet att återvända till biologiska familjen skall man överväga adoption. Adoption kan skydda ett barn från att gå igenom traumatiska upplevelser som man får genom att flytta omkring och inte veta var man tillhör. Slutsatsen blev att bedömningen om adoption måste ske utifrån barnets individuella behov och att adoption inte heller är det bästa alternativet för alla barn.

Andersson (2005) gjorde en uppföljning av 26 barn som var placerade på barnhem. Alla barn var yngre än fyra år och vistades i hemmet mer än fyra veckor. Uppföljning genomfördes efter tre och nio månader efter att barnen hade lämnat barnhemmet och senare fyra gånger med fem års intervall. Det centrala var att se hur barnens familjerelationer och anknytning påverkade dennes senare förmåga att etablera relationer med fosterföräldrar, också att få veta enligt barnen vilka de uppfattade som sin familj. När barnen lämnade barnhemmet hade ingen av dem levt tillsammans med båda föräldrar och tjugo av barnen hade varit fosterhemplacerade i korta samt långtidsperioder. När sista uppföljningen gjordes var dessa barn unga vuxna mellan 20-25 år gamla. I resultaten av denna studie indelades barnen i tre olika kategorier.

Första kategorin, är de barn med bra social anpassning och välmående, majoriteten av de barnen hade en bra och säkert anknytning till sina mödrar och hade även en kontinuerlig positiv relation till dem. Dessa barn hade regelbunden kontakt med sin biologiska familj när de var fosterhemplacerade och som unga vuxna uttryckte de att de såg deras fosterhem som deras familj. En familj för livet. Att dessa barn hade en bra anknytning hjälpte dem att klara av att ha en kontakt med sina biologiska föräldrar, att etablera en god relation till sin fosterfamilj samt att inte låta sig påverkas av de biologiska föräldrars problematik senare i livet.

Andra kategorin, är de barn med mindre bra social anpassning och välmående hade en mindre säker anknytning till sina mödrar samt oregelbunden kontakt med de biologiska föräldrarna under fosterhemsplaceringen. Som unga vuxna var de besvikna över den relation som de hade till sin ursprungliga familj eller fosterhemmet. De kände sig ensamma och undvek en direkt association till familjerna.

Slutligen tredje kategori, är de barn med dålig social anpassning och välmående, dessa barn uppvisade en väldigt stressig och förändlig anknytning. De visade även att de saknade förmågan att anpassa sig till olika omständigheter och kunna stå inför motgångar i livet. De var mer sårbara för att hamna i olika sociala problem som drogmissbruk och kriminalitet redan i tonåren eller senare i vuxen ålder. Även om barnens anknytningsmönster förklarar mycket av barnens beteende finns det inga självklara orsaker som gör att en social anpassning och välmående resulterar som bra, mindre bra eller dålig. Andra faktorer såsom individuella egenskaper, erfarenheter med sin nära omgivning, skolan, kamrater, fritid, familjebilden, socio- ekonomiska resurser, kvalitet på den sociala omsorgen från social arbetarna och miljön banen växer i bör man ta hänsyn till enligt forskaren. Studien visar att det fanns goda möjligheter för barnen att hitta en familj för livet i sina fosterhem men för vissa barn som har återvänt till ursprungsfamiljen har de också samma möjlighet till ett gott liv. Oavsett vad är det för familjebild barnen har, det är mycket viktig med familjerelationer och hur barnen upplever dem. Att lyssna på barnen kan vara till fördelar när barnen växer upp och senare i livet när man har uppnått vuxen ålder för att utvärdera deras erfarenheter.

4.2.5 Identitet och ursprung

Flertal forskare har intresserat sig för forskning rörande identitet och ursprung hos adopterade barn. I ett sammanfattande resultat av olika studier som presenteras i SOU 2003:49 studerade flera forskare som Grotevant (1982, 1987), Brodzinsky (1990), Schechter & Bertocci (1990) och Triseliotis (1980) adoptivbarns identitetssökande, de adopterade barnen hade samma etniska bakgrund som adoptivfamiljen. Forskarna kom fram till att dessa barn hade en svår period i tonåren när det kom till identitetsskapandet. Identitetsskapandet försvårades genom att barnen kände tillhörighet till bägge sina familjer, det uppstod konflikt av känslor mellan viljan att söka sina rötter och lojaliteten till adoptivfamiljen. Barn som har adopteras nationellt har inte den problematik som kommer med att tillhöra en annan etnicitet än föräldrarna.

Rosenberg och Horner (1991) studerade att adoptivföräldrar brukar motivera för barnen att biologiska föräldrar ville genom att ge bort de till adoption visa sin kärlek och erbjuda dem bättre möjligheter i livet. Forskarna säger att en idealisering av biologiska föräldrar skapas hos barnen vilket antingen kan göra att barnen uppfattar sig själv som "ont" och tar det som förklaring till varför den adopterades bort eller att den bildar föreställningar så kallade "det biologiska förälder förälskelsen" som inte stämmer med de faktiska omständigheterna. I slutet måste barnen konfronteras med andra slags sanningar eller orsaker till att de adopterades bort till exempel att föräldrarna var otillräckliga eller att de inte önskade att behålla barnen. En tendens att lägga skuld-känslor på sig själv och tänka kring varför man blev övergiven blir adopterade barn oftast upptagna av. En annan sak är när det finns andra biologiska syskon och man uppfattar sig själv som dålig på grund av de andra fick stanna kvar i hemmet. Barnen kan också välja att identifiera sig med den negativa avbildningen av sina biologiska föräldrar. Forskarna påpekar att adopterade barn måste i kombination med upplevelsen av sin uppväxt i adoptivfamiljen integrera sina rötter och göra det till en positiv bild av sig själv. De poängterar att även om adoptivföräldrar visar sin omtanke och vill beskydda barnen genom att dölja verkligheten så kan det vara nyttig för barnen att veta sanningen. Barnen själva bör så småningom få upptäcka vad som är riktig eftersom adoptivföräldrarnas egna bild av den ursprungliga familjen har inflytande på den uppfattning och det förhållningssätt som barnen själv får från början.

5 Metod

I det här avsnittet avhandlas den metod som har använts i forskningsprocessen för att lägga en grund för den kommande analysen samt hur urval, insamling och bearbetning av data har gått till i vår studie.

5.1 Val av metod

Syftet med vår studie är att belysa nationell adoption som ett alternativ för fosterhemsplacerade barn i Sverige. Vi vill studera hur de professionella ställer sig inför detta. För att svara på våra frågeställningar valde vi att utföra intervjuer utifrån den hermeneutiska metoden. Vi bestämde oss för denna metod för att vi ville ta reda på intervjupersonernas upplevelser genom det naturliga samtalet kan även kallas för semistrukturerad intervju enligt Kvale (1997). Den här typen av intervju lämpar sig mycket väl dels för att den är anpassningsbar men samtidigt följer en struktur (Bilaga, intervjufrågor). Detta är något som vi ansåg vara nödvändigt för att kunna besvara våra frågeställningar, som i stort bygger på subjektiva värderingar. Kvale (1997) skriver att en intervju är ett samtal mellan två personer och det naturliga samtalet gav oss möjligheten att få en bättre inblick hur de professionella inom familjehemvården som vi har intervjuat upplever och förhåller sig till studiets fenomen. Därför var den kvalitativa metoden att föredra.

5.2 Urval

Till vår studie sökte vi efter familjehemsekreterare i Göteborg eller Stockholm. Vårt sökande efter informanter började med att vi tog kontakt med en familjehemssekreterare som vi kände sedan tidigare. Genom denna kontakt fick vi ett par telefonnummer och namn till personer som kände till eller på något sätt hade kommit i kontakt med nationella adoptioner. Vi skickade presentationsbrev per post och e-post till familjehemsenheter i olika stadsdelar i Göteborg. I presentationsbrevet sökte vi efter familjehemsekreterare för intervjuer. I brevet framgick även syftet med intervjun och de etiska riktlinjer som vi skulle använda oss av. Två stadsdelar i Göteborg meddelade att de hade två familjesekreterare vardera som ville ställa upp på intervju och mötet bokades in per telefon eller e-post. Våra två ytterligare informanter befann sig i Stockholm. Sex intervjuer var planerade men endast fem genomfördes då den sjätte gav återbud och på grund av tidsbrist bestämde vi oss för att använda de informanter som svarat. Gruppen kom alltså att bestå av fem familjehemssekreterare.

5.3 Genomförande

En intervjuguide utformades av semistrukturerad karaktär som behandlade frågor om, *Nationell adoption som alternativ, Professionellas förhållningssätt på nationell adoption och Barnets utveckling och barnets bästa*. Alla intervjuer tog plats i enskilt rum på respondentens arbetsplats. Vi började vid varje intervjutillfälle med en kort presentation om vår studies syfte, oss själva som forskare/studenter och en påminnelse om de etiska riktlinjer som vi följde. Vi tillfrågade informanterna om tillåtelse för spelning och citering av deras uttalande. Samtliga intervjuer spelades in och varade mellan 35 - 60 minuter. En av oss hade rollen som intervjuare och använde sig av vår intervjuguide, den andre stödantecknade och ställde eventuella följdfrågor som dök upp. Avslutningsvis frågade vi informanterna om de hade något mer de ville säga, tackade för deras medverkan och lovade att återkomma med vår färdiga uppsats. Intervjuerna transkriberades ordagrant till textform och sedan påbörjades analysen.

5.4 Litteratursökning

Litteratursökandet tog fart vid sökmotorn Google som användes för att skapa en bred uppfattning om vilka publikationer som finns inom ämnesområdet. Vi använde sökord på både engelska och svenska för att kunna fånga relevanta artiklar inom vårt ämne detta resulterade i många träffar. För att söka efter specifika rapporter och publikationer har vi använt oss av GUNDA och Libris med sökord som till exempel anknytning, adoption, long-term foster care. Det resulterade i ett flertal användbara rapporter och publikationer. Vi har även tittat på referenser i de böcker och publikationer som vi har använt oss av för att hitta ytterligare underlag för vår rapport. Vissa uppslag har kommit från tidningsartiklar i ämnet, eller från tidigare skrivna rapporter om liknande frågeställningar. Vi har även utnyttjat litteratur från tidigare kurser för att beskriva metod- och teoriavsnittet i rapporten. Det finns lite forskning i Sverige kring ämne som vi valt att studera vilket har resulterat i att det varit svårt att finna tidigare forskning och detta har krävt mycket tid.

5.5 Analys av materialet

Den fenomenologiska analysmetodens utgångspunkt är att studera fenomenet utifrån livsorienterat perspektiv. Det fenomenologiska antagandet handlar om att studera ett fenomen utifrån personens (informantens) subjektiva upplevelser av det specifika ämnet som är

föremålet för forskningen. Människor kan ha varierande faktiska upplevelser av ett och samma fenomen genom fenomenologisk analysansats kan forskaren tolka det empiriska materialet för att förstå dess innebörd, och få fram den generella och allmänna beskrivningen av fenomenet. Forskaren bearbetar materialet stegvis. Med hjälp av den fenomenologiska analysmetod har vi behandlat den information som vi fick från de intervjuade familjehemssekreterarna om deras upplevelser och verklighetsbild av forskningsämnet. Vi behandlade intervjumaterialet i två steg.

Det första steget var att analysera vårt insamlade material genom att vi läste igenom det som helhet och där efter gjordes en identifiering av karakteristiska subteman.

I det första steget identifierades 15 subteman som innefattade olika viktiga fenomen. Utifrån dessa subteman fortsatte vi analysen med andra steget och ytterligare identifiera dessa subtemans innebörd till övergripande huvudteman (Miles & Huberman, 1994). Resultatet av dessa blev de fyra huvudteman och 15 underteman som presenteras nedan.

5.6 Temaindelning

En översikt av hur resultatstrukturen ser ut presenteras här.

Huvudtema	Subtema
<i>Professionella Förhållningssätt</i>	Adoption som alternativ Öppna adoptioner Vårdnadsöverflyttning Föräldrarnas behov av barnet
<i>Aspekter kring nationella adoptioner</i>	Svårigheter med nationella adoptioner Ekonomiska aspekter Råd och stöd Osäkerhet
<i>Barns utveckling</i>	Anknytning Trygghet och stabilitet Tillhörighet
<i>Barns bästa</i>	Barnets röst Att bli förstådd Att bli hörd Barnets rätt till sitt ursprung

5.7 Etiska övervägande

För att fastställa vår rapport valde vi att utgå från Vetenskapsrådet (2002) etiska riktlinjer. Informationskravet innebär att medverkarna i studien skall informeras om studiens syfte och vad deras roll har för funktion. Vi skickade iväg ett presentationsbrev via post alternativ elektronisk post efter överenskommelse via telefon till alla potentiella informanter som vi kontaktade. Som forskare måste man informera medverkarna att informationen de tillför för studien inte kommer att användas för något annat än studien (Vetenskapsrådet, 2002). Detta tillvägagångssätt användes sedan klargjordes det för medverkarna att deltagandet var frivilligt, att de kunde avbryta medverkande när som helst och därmed uppfylldes även samtyckekravet (ibid.) Under konfidentialitetskravet skall forskaren skydda uppgifter som är etiskt känsliga

för medverkarna samt se till att ingen obehörig kommer över materialet. Vi har tillkännagivit för respondenterna att ingen enskild kommer att kunna bli identifierat eftersom resultatet presenteras på gruppnivå. Vid transkribering av våra intervjuer, bytte vi informanternas namn för oss själva med avsikten att underlätta behandling av materialet till en viss punkt i arbetsgången. Och slutligen nyttjandekravet som innebär att de uppgifter som uppkommit under studien endast kommer att användas under denna studie.

Dessa fyra etiska riktlinjer ovan informerades till alla våra medverkare muntligt och skriftlig innan intervjuerna genomfördes och därför anser vi att samtliga riktlinjer är uppfyllda.

5.8 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Gunnarson (www.infovoice.se) översätter begreppen validitet, reliabilitet och generaliserbarhet som trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och bekräftelsebarhet och menar att de är viktiga komponenter som bör genomsyra kvalitativ forskning under datainsamlingen och bearbetning/analysen. Till skillnad från kvantitativa studier så kan man inte vid kvalitativa studier värdera tillförlitligheten med siffror. Därför handlar det om att kunna redogöra att man har gjort en datainsamling och analys på ett systematiskt och tillförlitligt sätt. Denna redogörelse bör även innebära hur förutsättningarna till arbetet har varit och hur det hela har utvecklats och vilket slutresultatet blir.

Validitet

Validiteten kan ses som ett mått på hur väl den reella verkligheten sammanfaller med den teoretiska modellen, eller med andra ord hur väl det undersökta överensstämmer med det förväntade (Kvale, 1997). För att bedöma validiteten måste man ha en god överblick över hela den kvalitativa intervjuprocessen. För att kunna försäkra oss på att få det materialet vi var ute efter så hade vi olika teman över våra frågor som kännetecknade de aspekter som vi ville komma åt under intervjun och på det sättet materialet skulle bli pålitligt i relation med vårt syfte. Vi har försökt att sträva efter validitet genom att mäta det som är relevant i samband med de teoretiska och empiriska kunskaperna och i det planet försöka lägga upp vår studie och på så sätt sträva efter reliabilitet också. Ett ytterligare sätt att studera en undersöknings tillförlitlighet är att se till dess reliabilitet.

Reliabilitet

Reliabiliteten kan ses som just ett mått på tillförlitlighet och objektivitet och den är till viss del beroende av relationen mellan intervjuaren och den intervjuade. Samspelet mellan dessa kan vara avgörande för en intervjus reliabilitet (ibid). I vårt arbete så har vi inte haft någon tidigare relation med intervjupersonerna före den kontakt som har etablerats inför intervjutillfällena, detta ökar reliabiliteten i vår studie. För att ytterligare öka reliabiliteten i vår studie har vi varit uppmärksamma med att klargöra hur vi har utförd studiens olika moment och använda metoder. Vi försöker också vara tydliga med att särskilja mellan det som andra har tillförd till studien och våra egna uttalanden. Således denna studies resultat kan bli tillförlitlig oberoende av oss som nuvarande forskare (Svenning, 2003).

Generaliserbarhet

Generaliserbarheten uppnås genom att väga resultatet av studien mot tidigare forskningsresultat. Då vår studie inte är av kvantitativ inriktning gäller resonemangen om generaliserbarhet inte samma utsträckning för kvalitativa studier enligt författaren, och därför är vår undersöknings syfte mer exemplifierande än generaliserande (Svenning, 2003) Vi är ute efter att kunna redogöra med vetenskapligt stöd syftet med vårt arbete snarare än att prova att det är så det ser ut i allmänheten. Vi studerar våra informanternas egna upplevelser om studiens ämne, studiens resultat kan vi inte generalisera för alla andra som jobbar inom familjehemsvården i detta fall. Vi kan dock uppnå en viss generaliserbarhet genom att jämföra våra egna resultat med tidigare forskning och teori (Kvale, 1997).

5.9 Studiens begränsning

Vi valde att intervjua en väldigt liten andel familjehemssekreterare som arbetar inom familjehemsvården för att fokusera på just deras egna erfarenheter och upplevelser av nationella adoptioner. Ett fåtal familjehemssekreterare önskade att få intervjuguiden i förväg vilket de fick. Vi anser att detta kan ha en viss inverkan på deras intervjusvar men nödvändigtvis inte. En annan begränsning är att studien har genomförts under en begränsad tid har det varit svårt att fördjupa sig i alla de olika delar som finns inom ämnet.

6 Resultat

De fem intervjuade familjehemsekreterarna var utbildade socionomer och socialpedagoger. De hade alla varit verksamma inom familjehemsvården mellan 15 till 35 år. Respondenterna bestod av både män och kvinnor i åldrarna 39 till 60 år.

6.1 Professionellas förhållningssätt

Det första huvudtemat behandlar hur familjehemsekreterarna ser på fenomenet nationella adoptioner i sin yrkesroll. Det innebär vilka genomgående tankar och förhållningsmönster finns inom yrket rörande nationella adoptioner. I huvudtemat Professionellas förhållningssätt återfinns fyra subteman: *Adoption som ett alternativ*, *Öppna adoptioner*, *Vårdnadsöverflyttning* och *Föräldrars behov av barnet*.

Adoption som ett alternativ

Våra informanter hade olika åsikter om nationella adoptioner som insats inom familjehemsvården. Det rörde en viss osäkerhet hos samtliga informanter om hur det skulle kunna gå till väga, några av dem såg detta som ett alternativ men att det då måste prövas utifrån en individuell bedömning. Ett par av informanterna berättade att i första hand skulle de verka för att barnet kunde återvända hem till ursprungsfamiljen, ifall gällande spädbarn där man vet om att barnet aldrig kommer återvända hem ansåg några informanter att en adoption hade varit bättre för barnet. Alla intervjuade var också eniga om att nationella adoptioner inte ska ersätta fosterhemsplacering av barn utan snarare vara ett komplement till dem då man just vet att placeringen kommer att bli långvarig. En aspekt som lyftes upp under intervjuerna var att det sker väldigt få nationella adoptioner i Sverige samtidigt som Sverige är en av de större aktörerna inom internationell adoption i världen. Då respondenterna inte arbetar med nationella adoptioner är det sällan som ämnet kommer upp till diskussion vid utredningar om fosterhem

”... vi är ett av de länder som adopterar mest barn internationellt, ett av de största länder om man jämför med hur mycket folk vi är rent procentuell, och då så tycker jag att det är lite konstigt att vi inte har någon diskussion om det överhuvudtaget...”

Öppna adoptioner

Någon av respondenterna tog upp att det i andra länder finns en form av adoption som fortfarande ger ursprungsföräldrarna vissa rättigheter till umgänge och kontakt med sitt barn. Den formen av adoption kallas för öppen adoption. Ämnet kom upp i ett par av intervjuerna och samtliga av informanterna har sett det som en möjlig lösning på en del av problematiken rörande nationella adoptioner i Sverige idag. Att delge umgänesrätt och ett visst inflytande till ursprungsföräldrarna skulle kunna medföra att de är mer positiva till att genomföra en adoption av sitt barn.

”Men då finns det en tredje lösning då som jag inte riktigt... då det finns ju inte i Sverige men så kallad öppen adoption, att man blir adopterad, man får familjetillhörigheten men man har ändå kontakt med sina föräldrar.”

Familjehemssekreterarna återkom ständigt till att adoptionen i grund och botten hänger på föräldrarnas medgivande till adoption och att det beslutet skulle underlättas av en adoptionsform som medger att ursprungsföräldrarna har rätt till ett visst umgänge efter adoptionens genomförande.

Vårdnadsöverflyttning

Informanterna återkom under intervjuerna hela tiden till vårdnadsöverflyttning. En vårdnadsöverflyttning är en vanligt förekommande insats som informanterna arbetar med. Ett fåtal respondenter förklarade att adoption ligger väldigt långt borta från deras arbetsområde, delvis för att den traditionen inte finns i Sverige och delvis för att adoption är något som faller på familjerätten och alltså inte är något som familjehemssekreteraren kan besluta om. Det var inte bara en informant som nämnde detta, mer än hälften av dem uttryckte att nationell adoption inte är en arbetsmetod som de arbetar med, inom familjehemsvården har de en annan målsättning, nämligen att barnet helst skall kunna återvända till sin ursprungsfamilj. Att använda adoption som arbetssätt går i direkt konflikt med den här målsättningen då en adoption är en permanent lösning. Enligt informanterna var det därför som de flesta av dem närmar sig adoptioner med viss tveksamhet och försiktighet. Två av de intervjuade ansåg att adoption är ett stor steg och de arbetade istället med så kallade vårdnadsöverflyttningar.

”Vid vårdnadsöverflyttning har biologiska familjen rätt till umgänge och man kan alltid begära att få tillbaks vårdnaden.” En vårdnadsöverflyttning tryggar barnet med tillhörighet och samhörighet i familjehemmet.”

Någon av informanterna tog upp frågan om att det finns svårigheter för familjehemsekreterare att ta upp adoption som ett alternativ med de biologiska föräldrarna istället för placering i fosterhem. Informanten uttryckte att det är mycket svårt att hantera frågan på ett korrekt sätt utan att riskera att kränka eller förolämpa de biologiska föräldrarna. Det framhövdes att det handlar om barn som man vet att de inte kommer att flytta tillbaks till ursprungsfamiljen. Generellt sätt kan man säga att ingen av de intervjuade såg adoption som en vanlig företeelse inom deras verksamhet.

Föräldrarnas behov av barnet

Under temat föräldrars behov av barn berättades olika scenarier där biologiska föräldrar använder sin umgängesrätt på ett sätt som missgynnar barnets välmående. En informant berättade om ett sådant möte där föräldern behövde att träffa barnet. En femårig pojke som var fosterhemsplacerad hade umgänge med biologiska mamma varannan vecka, mamman led av psykiskt sjukdom och behövde träffa sin son ofta för att inte glömma bort honom. För pojken hade det räckt att träffa mamman sporadiskt men då fanns det en risk att hans mamma inte skulle känna igen honom. Inför varje möte med mamman mådde pojken mycket dåligt och det gjorde han även efteråt också.

*”... För pojken hade det räckt att ses varannan månad eller så.
Svensk lagstiftning, gör ju så att dessa band ska uppmuntras och i
detta fall är det uppenbart för vem denna kontakt finns för.”*

Ett annat exempel som togs upp under intervjuerna beskrev en situation där den biologiska mammas behov av att träffa sitt barn underlättade för fostermamman. Mötet med biologiska mamman resulterade i att barnet började fundera kring sitt ursprung på ett realistiskt sätt. En följd av detta blev att barnet började se sin fostermamma med nya ögon då föreställningar om den biologiska mamman raserades.

*”... när flickan blev arg på sin fostermamma, kunde hon säga att
min mamma är mycket bättre men efter mötet men biologiska*

mamman så sa flickan inte det på det sättet, det handlar om många olika saker som innehåller besvikelse naturligtvis och det handlar också om identiteter att förstå vem jag är och var jag hör hemma... att inte gå ut i livet med för många orealistisk, barnsliga föreställningar som en vacker dag kommer att spricka och det är bättre att den bilden spricker i en trygg miljö, säker miljö där någon kan finnas till och vara med och ta hand om en.”

6.2 Aspekter kring nationella adoptioner

I detta huvudtema presenteras aspekter som berör nationella adoptioner. Respondenterna belyste olika möjligheter och hinder som kan uppstå i samband med nationella adoptioner. De aspekter som lyfts upp av familjehemssekreterarna i intervjuerna är: *Svårigheter med nationella adoptioner, Ekonomiska aspekter, Råd och stöd och Osäkerhet.*

Svårigheter med nationella adoptioner

I frågan gällande bestämmelser kring nationell adoption svarade samtliga familjehemssekreterare att de inte vet hur det går till och vad som gäller, eftersom att adoptionsfrågor alltid hamnar på familjerättens bord enligt dem. En majoritet av respondenterna uttryckte att det uppstår vissa svårigheter rörande adoptionsfrågan och en av svårigheterna var att en adoption är så definitiv. En adoption kan inte ske utan ursprungsfamiljens samtycke och detta ansåg informanterna vara ytterligare en svårighet som kan försvåra adoption av omhändertagna barn. Föräldrar håller alltid fast vid den sista strimman av hopp rörande ett återtagande av vårdnaden av sina barn.

”... jag har sett under åren att man inte ger upp det här lilla sista, man vill ha kvar en del av barnen.”

Informanterna berättade att de dagligen träffar föräldrar som har svårigheter med att acceptera en fosterhemsplacering, och skulle de dra detta hela vägen fram till adoption av barnen så tror de att svårigheterna skulle öka markant. Ett flertal av informanterna berättade om att vid en fosterhemsplacering har ursprungsföräldrarna fortfarande rätten att träffa sina barn och de kan påverka barnets situation och vara delaktiga i beslut rörande barnet. Skulle barnet adopteras bort förändras förutsättningarna drastiskt. Ett par av familjehemssekreterarna pratade om hur

ursprungsföräldrarnas rättigheter rörande barnet försvinner vid en adoption och att möjligheten att interagera med sitt barn kommer att styras av adoptivfamiljen.

Ekonomiska aspekter

Några informanter sa att det kunde vara av ekonomiska skäl som fosterhem inte väljer att adoptera men det var inget entydigt svar hos informanterna. Några aspekter som kom på tal var att det inte ska kosta att ta hand om någon annans barn, men i frågan om adoption kan det inte betalas ut någon ersättning till fosterhem som väljer att adoptera sina fosterbarn, då barnet blir deras och följaktligen inte längre är någon annans barn. Överlag diskuterar samtliga familjehemsekretare att det inte finns några ekonomiska skäl till att man inte väljer att adoptera. Ekonomin är inte ett skäl till varför det inte sker adoptioner, informanterna menar att många fosterhem ser barnet som sitt eget och skulle de få igenom en adoption är ersättningen av mindre betydelse.

Råd och stöd

Råd och stöd till fosterfamiljen är en viktig del av insatsen i samband med placering av ett barn. Det handlar om handledning till fosterföräldrarna i sin nya roll och om de problem eller svårigheter som kan förekomma i allt som har att göra med barnen. Denna aspekt påpekades av de intervjuade som en nackdel i ett ärende som skulle kunna bli adoption, således att insatsen som familjehemsenheten erbjuder fosterhem i form av råd och stöd skulle försvinna. Enligt deras bedömning skulle kanske inte många familjer vilja vara utan denna hjälp vid omvandling till adoptivfamilj. Det uttrycktes även att de barn som på grund av olika anledningar behöver stöd och därigenom fosterfamiljen också behöver det skall inte en adoption vara aktuellt, då föreslogs andra insatser inom familjehemvården istället. Det råder rädsla hos familjehemsekreterarna av frånvaron eller avslutning av råd och stöd kan medföra överlastande situationer hos dessa familjer för både barn och föräldrar.

”jag tycker inte att de barnen ska gå till adoption tycker jag, de där man behöver det stödet då tycker jag att de ska vara kvar då kanske ska man göra vårdnads överflyttning eller sådär och ha mera stöd, alltså de som ska gå till adoption... de ska ju vara sådana, de ska ju faktisk vara som vem som helst i familjen, det är klart att man ska ha kontakt med socialtjänsten som vem som helst då, men som en annan familj som helst”

Osäkerhet

Något som samtliga informanter nämnde är att även när fosterhem kan erbjuda ett liknande familjeliv som vid en adoption kan svårigheter uppstå då fosterhemsföräldrar har vissa gränser när det gäller att bestämma över barnen, de behöver förhålla sig till ständig omprövning och osäkerhet om hur länge det "familjelivet" kommer att vara står alltid på spel. Denna osäkerhet gör att fosterföräldrar kan agera med viss försiktighet i deras insats som föräldrar, vid en adoption är det annorlunda då föräldraskap faktiskt har med allt säkerhet både rätter och skyldigheter gentemot barnen som inte omprovas eller ifrågasätts.

"Det är ju fortfarande skillnad mellan att bo i familjehem och att vara adopterad. Är man adopterad så har man ju en säkerhet, då bestämmer ju adoptivföräldrarna och det är inte en massa andra som ska bestämma va, det blir rakare och enklare. Det är ju en väldigt osäkerhet och man kan inte planera långt fram. Och de vuxna måste också tänka på att det här barnet kanske stannar hos dem tills de tar studenten och så va... osäkerheten tror jag är väldigt svår både för barnen och för fosterföräldrarna, man vågar liksom inte satsa fullt ut."

Det fanns osäkerhet också när det gäller familjehemsvårdens arbetssätt som påpekades av respondenterna borde vara tidsbestämd och mångfaldigt i de alternativa insatser som finns, de motiverade att är det svårt att veta när det kommer att bli stopp med omprovningar, omplaceringar och så vidare när det inte finns en strikt gräns och andra möjligheter att övergå till. Det framhövdes att det skulle underlätta möjligheten för barnen att kunna landa för gott i ett enda hem.

"... personligen tycker att det är orealistiskt man bör jobba med återförning under en viss tid men sedan bör det bli ett stopp, så där två år, nu pratar jag om mig själv... jobba för en ny lösning och barnet ska veta att nu har vi släppt det och istället, nu är det här du hör hemma!"

6.3 Barnets utveckling

Varje enskilt barn är unikt och har olika behov. För att kunna avgöra vad som är mest lämpligt för barnet rörande adoptioner och fosterhemsplaceringar måste barnets behov och säkerhet stå i centrum. Barnets första levnadsår är betydelsefulla för barnets sociala och mentala utveckling. I detta huvudtema lyfts tre subteman fram: *Anknytning, Trygghet och stabilitet* och *Tillhörighet*.

Anknytning

När det gäller barns anknytning tyckte samtliga informanter att anknytningen hade en viktig del i barnens utvecklingsprocess. Ett par informanter berättade att de placerade barnens anknytning kunde se olika ut, vissa barn hade en god anknytning till sina fosterföräldrar och andra barn hade det inte. Informanterna diskuterade vidare att ju yngre ett barn är vid placering desto bättre kan det vara för barnets utveckling.

*”... ju mindre ett är barn vid placering desto större stabilitet,
desto större säkerhet kan man ju se, att det här barnet kan få i sitt
familjehem...”*

Det talade också om att det inte är bra för barn att byta anknytningspersoner allt för många gånger, eller att barnet flyttar allt för många gånger mellan ursprungshemmet och fosterhem, det rubbar barnets anknytningsprocess eftersom barnet flyttas mellan hemmen och kan inte riktigt knyta an till någon. Några aspekter som de intervjuade talade om var att fosterhemmet har egna omsorgssystem som inte alltid stämmer överens med barnets och därför var det viktigt att fosterhemsföräldrarna måste vara beredda på att se över sitt omsorgssystem för att kunna ta hand om barnet på bästa sätt. Ett fåtal informanter berättar att de har stött på fosterhemsföräldrar som har varit svåra att handleda dessa fosterhemsföräldrar ville så gärna knyta an till barnet men att barnet har en undvikande och avvisande förhållningsätt och detta ledde till fosterhemsföräldrarna upplevde en viss hopplöshet och otillräcklighet.

Trygghet och stabilitet

En majoritet av informanterna berättade att adoption ger barnet en fast punkt. Barnet slipper oron över att de snart tvingas flytta istället kan de se ”adoptivfamiljen” som sin riktiga familj och bli mer delaktiga. Det lyftes också upp i intervjun att adoptivföräldrar inte kan ge upp på barnet på samma sätt som tillskillnad från ett fosterhem där ett uppdrag kan avslutas om det

inte fungerar. Vidare nämner ett par informanter att adoption skulle förmedla till barnet att det inte kommer att ge upp på dem och detta skulle då öka trygghetskänslan hos barnet.

”... den stabiliteten som adoption kan ge, kan aldrig ett fosterhem ge, vi kan ge väldigt mycket men inte garanti...”

Ett par informanter tog också upp att det kan finnas problem som rubbar barns stabilitet, det faktorn att det kan finnas vuxna människor i barnets nätverk som anser sig vara viktiga personer i barnets liv som går in och drar barnet åt en annan riktning och samtidigt stör relationen mellan barnet och fosterhemsföräldrarna. Vidare berättar de att detta inte skulle kunna ske på samma sätt om barnet var adopterat.

Tillhörighet

Situationen där många att de barnen som är fosterhemplacerade upplever någon gång att det är svårt att förstå och veta vad de tillhör är ganska vanlig, det sker när man omplaceras eller när man pendlar mellan olika hem berättar informanterna. De tar även upp att adoption skulle tillföra tillhörighet på ett annat sätt än vad fosterhemsplaceringen kan göra.

”... för barnen blir det inget tvivel var man tillhör... att man är familjhemsföräldrarnas barn, eller man är sin adoptivförälders barn punkt slut!...”

Vidare om barnets tillhörighet formulerades att i en adoption utvecklas barnens tillhörighet också kring juridiska aspekter som klargör var man hör hemma. Känslan av tillhörighet ökar när barnen får veta här ska jag stanna. Informanterna tyckte även att en adoptivfamilj kan på en säkrare grund satsa mer för att förankra barnen i familjen än vid en fosterhemsplacering.

”... att barnen ska bo här och man kan bestämma totalt över barnen. Man kan bestämma om efternamnet och man bestämmer om passansökan och arvsrätten går in och det är verkligen juridiskt precis som om det vore ens eget barn...”

En annan aspekt som tycktes vara viktig är identitetsfrågan hos barn som är fosterhemsplacerade. Det uttalades att när barn kommer upp i tonåren kan en form av rotlöshet uppstå men bor barnet i ett tryggt hem brukar det gå bra för barnet i framtiden.

6.4 Barnets bästa

Alla våra informanter är eniga om att det centrala är att arbeta för barnens bästa och att fokus ligger på vad som är mest gynnsamt för barnen. Här redovisas hur informanterna går till väga för att fånga upp barnets åsikter och önskningar om deras egen situation. Huvudtemat Barnets bästa presenteras i fyra subteman: *Barnens röst, att bli förstådd, att bli hörd och barns rätt till sitt ursprung.*

Barnens röst

Hur barnen upplever och vill förhålla sig till sin egen problematik och dess konsekvenser är viktig aspekt man bör ta hänsyn till framkom under intervjuerna. Dock är inte alla eniga i hur man ska reagera och förhålla sig till när barnen uttrycker vissa önskningar, ett generellt exempel som lyftes upp var vidare kontakt med sina föräldrar.

”Vill inte barnen ha kontakt med sitt biologiska ursprung det är inte bara någonting man kan acceptera och säga ok men då ska du slippa utan man måste ju ändå ta reda på varför...”

Utifrån ett annat perspektiv vidare diskuterades om samma exempel när barnen uttrycker att inte vilja träffa sina föräldrar. Att man ska ständigt skapa utrymme och ge tid för att barnen kan uttrycka sig fritt och få säga sin egen mening var något som också nämndes.

”... rent generellt så tänker man att alla barn mår bra att träffa sina föräldrar oavsett vem det är och oavsett vad de har gjort och jag vet inte om jag tror på det längre... det behöver inte vara så att bara för att de säger det nu är det så om fem år det de vill, nej jag tror att man måste lyssna mer på barnen.”

Att bli förstådd

Det framkom att faktorer såsom ålder, mognad och barnens egen mening spelar stor roll när det handlar om att lyssna på barnens röst. En viss oro yttrades när det gäller att läsa ur, tyda och förstå de saker som barnen vill att vi skall förstå då som vuxna kan man lätt hamna i den position att man vet vad som är bäst och som gynnar barnet. Det poängterades att man bör vara mindre ifrågasättande och mer receptiv till det budskap som barnen sänder till en och gå

igenom de orsaker som finns bakom deras åsikt och bekräfta att det är just så barnen menar eller vill, inget bör tas för givet och barnet bör skyddas från konflikter.

”... barnet ska inte behöva ställa sig till att bli ifrågasatt. Jag tycker att barn ska få säga sina mening utan band... sitt hjärtas mening ska styra väldigt mycket...”

Att bli hörd

Det uttrycktes att desto mindre är ett barn desto mindre lyssnad blir barnet eftersom man ifrågasätter barnens vilja och förmågan att kommunicera sina önskemål. Att bli lyhörd gentemot det som sägs och inte försöka tolka och bedöma för tidig några slutsatser är något som påpekades vara en företeelse de som jobbar med barn bör träna upp och bli bättre på. Det beskrevs att när man aktivt lyssnar på barnen och agerar upp till det skyddas barnen från ännu mera konflikter och slitsamma situationer också att professionella behöver beakta andra faktorer som kan tala för sig själva i relation till hur barnen mår och vad det vill. Dessa kunde vara till exempel en viss beteende. Alla barn har inte samma kommunikations förmågor och utsatta barn brukar ha det mycket svårare att hantera och uttrycka sina tankar, känslor, viljor och sätta ord på det. Det berättades ett exempel på hur en flicka uttalade sig om vad hon ville under många år men att eftersom det inte finns några lagar som tillåter att adoptera barn utan föräldrarnas samtycke så blev det i slutändan en vuxen adoption när hon blev myndig. Således kan man säga att barnens röst inte blev hörd.

”Ja, det är framför allt den här flickan jag berättade om som blev adopterad när hon var myndig, hon hade uttryckt i många, många år uttryckt att hon ville bli adopterad och där familjehemsföräldrarna var, alltså det var också vad de ville, men där föräldrarna helt motsatte sig.”

Barns rätt till sitt ursprung

Något som var gemensamt för alla de intervjuade familjehemssekreterarna är att barn har rätt till sitt ursprung. Det är en väldigt viktig aspekt som de alla värderade högt att barnen bör ha kännedom var de kommer ifrån och vara bekanta med sitt biologiska ursprung. Det påpekades att barnen mår bättre och kan växa upp med mindre frågetecken om sig själva detta gäller för

både barnen i fosterfamilj och adoptivfamilj. Några ansåg att även i fall där föräldrarna har brustit i sin omsorg eller har andra svårigheter bör bandet med det biologiska ursprunget inte klippas bort.

” ... man diskuterar ju då om familjehemsplacerade barn ska adopteras och att det skulle trygga deras tillhörighet till familjen genom att de skulle veta att här ska man stanna och att det inte skulle omprövas var sjätte månad och så... Då känns det ju alldeles självklart... men sen är det då det andra myntet då, de har ju ändå sin ursprungsfamilj...”

Det diskuterades även olika orsaker på varför man ska jobba för att barnen skall ha kontakt med sin biologiska familj. Det nämndes att det kan finnas fosterhemsföräldrar som inte vill att barnen ska ha kontakt med sina ursprungliga föräldrar, då dessa kan påverka barnets ”egna vilja”. Risken finns att ”rätten till sitt ursprung” missbrukas genom att barnet antingen manipuleras av sina fosterföräldrar eller av ursprungsföräldrarna till någon av deras fördel. Därför några av informanterna tyckte att vid en adoption hur det ser ut i dagsläge kan absolut reduceras det ”rätten” för barnen eftersom det blir endast adoptivföräldrarna som bestämmer över barnen och kan se till att barnen blir bekant med sitt ursprung i något mån. Däremot framkom också att man inte kan generalisera i sin bedömning om rätten att barn skall ha kontakt med sin biologiska familj, varje fall måste bedömas enskilt. Man måste se på detta utifrån vilka omständigheter som funnits till placeringen, barnets ålder och vad det är för slags relationer barnen har till sina biologiska föräldrar. Många gånger är dessa relationer slitsamma, barnen har blivit rädd eller av egen kraft inte vill ha en kontakt med sitt ursprung. En annan anledning var att barnen inte känner någon tillhörighet till sitt ursprung, då finns det ingen rätt att främja. Det ovan nämnda stöds av följande citat:

”... vi har någon så här ide att det är alltid bra för barnen att ha kontakt med sina föräldrar alltså det är ju en av sådana här till vilket pris som helst kan jag tycka, det där jag tänkt på ibland...”

7 Diskussion

Vårt syfte med studien har varit att se om det finns utrymme för nationella adoptioner som insats inom barnavården. Vilken uppfattning och förståelse finns hos familjehemssekreterarna som arbetar med frågor gällande barn som växer upp utanför det egna hemmet. Här under kommer vi att diskutera vårt resultat utifrån intervjuerna, i förhållande till forskningsmaterialet och våra egna tolkningar.

7.1 Adoptivföräldrar eller fosterföräldrar?

Det fanns egentligen ingen konsensus från respondenterna om nationella adoptioner skall införas i barnavårdssystem och detta berikade vårt material. Respondenterna tyckte att nationella adoptioner skulle kunna fungera som ett komplement till fosterhemsplaceringar men bedömningen måste ske utifrån individuella förutsättningar. Yngre barn i spädbarnsåldern som man visste om inte hade någon möjlighet att återvända till ursprungsfamiljen kunde ses som klienter som passar in inom nationella adoptionsramen.

Forskning i USA och England har visat att barn som adopteras i lägre åldersskalan, späddåldern har den lägsta sammanbrottsfrekvensen. Det kan kopplas samman till flertal studier som Triseliotis (2003) tar upp, barn som adopteras innan det fyllt ett år, resultatet visade att barnet hade en större chans som vuxna att må emotionellt och fysiskt bättre än de barn som växer upp i fosterhem. Idag lever 10 % barn i fosterhem i över 10 år och många barn placeras första gången när de är i åldrarna noll – tre år (SOU 2009:68).

Triseliotis menar att adoption skulle kunna fungera som ett skydd för dessa barn eftersom beslutet är så definitivt och medför stabilitet för barnet. Den osäkerhet som kan finnas om barnet ska få stanna kvar eller inte, försvinner och barnet kan börja känna sig som en del av familjen. Under intervjuerna kom det upp att det kan vara svårt för fosterföräldrar att utgöra hur mycket man ska satsa för att förankrad barnet i familjen, i avseenden att behandla barnet som sitt eget. Idag lever många barn i fosterhem med frågan, hur länge kommer jag att stanna kvar hos familjen? En adoption skulle tillföra trygghet för dessa barn. Att veta var man hör hemma uppfattas av informanterna vara möjlig genom adoption på ett annat sätt än vid fosterhemsplacering.

Kanuik med flera (2004) kom fram till att barn som adopteras senare också har möjligheten att utveckla goda relationer till sina adoptivföräldrar efter ett par år i nya hemmet. Med denna kunskap ser vi att även svenska barn också kan vara lämpliga klienter om adoption skulle komma på tal. I förstahand tycker vi att det inte går att bestämma vilka åldrar barnen bör vara. Det viktigaste är att barnet har god relation till sina fosterföräldrar och att de är välförankrade i familjen för att det ska vara lämpligt. När det kommer till tonåringar är adoption ett mer komplext fenomen, ett fåtal respondenter tyckte även att vissa ungdomar kan trivas bra i en familj och se fosterföräldrarna som sina egna.

Med hjälp av tidigare forskning som vi kommit i kontakt anser vi att resurser bör satsas på detta område och man kanske ska överväga att se över hur det kommer sig att det fungerar i andra länder. Väldigt få av respondenterna hade kommit i direkt kontakt med nationella adoptioner och vi upplevde detta inte som oväntat. Denna adoptionskultur saknas i Sverige idag, statistik från 2008 visar att det endast genomfördes 18 adoptioner av barn som levte i fosterhem men vi tror att det finns betydligt fler barn vars situation hade kunnat stabiliseras genom adoption.

Ur ett teoretiskt perspektiv knyter barn an till vuxna som finns tillgängliga, barn i fosterhem knyter an till sina fosterföräldrar på samma sätt som andra barn gör till sina biologiska föräldrar. Ju längre ett barn vistas i en fosterfamilj desto starkare blir anknytning. Det här är positivt, så länge barnet kan få fortsätta vistas i samma familj, men hotet om att få byta familj var sjätte månad finns alltid med hos dem.

Att flytta ett fosterbarn från en familj som barnet har knutit an till blir mer och mer traumatiskt för barnet ju längre barnet har bott i familjen. Ett liknande trauma kan uppstå om barnet tvingas flytta mellan fosterhemmet och det biologiska hemmet. Många upprepade separationer kan få följder som leder till att barnet senare i livet får det svårt att lita på människor i dess omgivning. De kan dessutom få det svårt att skapa relationer och problem med att behålla långvariga relationer (Broberg m.fl., 2006).

Barn i de här situationerna är självklart lämpade för att bli adopterat av sina fosterföräldrar, om anknytningen är bra och då det inte finns någon realistisk chans för dem att flytta tillbaka till det biologiska hemmet. Även om ett barn lever i ett fosterhem och har väldigt god

anknytning till sin fosterfamilj, kan det vara så att barnet inte vill förlora kontakten med sin ursprungsfamilj. Barnet kanske mår bättre av att vistas i sin fosterfamilj, men behöver kontakten med ursprungsfamiljen för att bygga upp sin identitet. Är anknytningsbandet till ursprungsfamiljen starkt så bör barnets önskan övervägas. Barnet knyter an till de biologiska föräldrarna oavsett om hur deras omsorgsförmåga ser ut, är det bandet starkt är det viktigt att ta med det i beräkningen om barnet är en lämplig kandidat för adoption.

Under intervjuerna talades det mycket om vårdnadsöverflyttning som alternativ som ligger närmast adoption av långtidsplacerade barn och som en del av respondenterna uttryckte de arbetar helst med. Enligt respondenterna får fosterföräldrarna samma rättigheter som andra föräldrar och för barnets del ökar trygghet och samhörighet till fosterfamiljen. Det som uttrycktes vara mindre bra med denna insats är att den biologiska familjen har rätt till umgänge och att man alltid har rätt att begära vårdnaden tillbaka. Utifrån de sistnämnda villkoren anser vi att det långsiktiga målet som vårdnadsöverflyttning är till för kan bli svårt att uppnå i vissa fall.

Vidare kom öppna adoptioner på tal insatsen finns inte i Sverige men används inom barnavårdsystem i andra länder. Freundlich med flera (2006) menar att öppna adoptioner ska hjälpa barnet att utveckla känslan av identitet, då man får ha kontakt med sitt ursprung, andra forskare håller inte riktigt med. De talas om att barnet kan bli förvirrat om det inte lyckas få ett fungerade samspel då föräldrarna kan ha olika värdesystem.

Respondenterna var positiva till detta alternativ och skulle det finnas någon möjlighet att adoptera långtidsplacerade barn, ansåg dem att öppna adoptioner vore mer passande eftersom barnen skulle ha möjlighet att ha umgänge eller kontakt med den biologiska familjen.

Flera studier talar för att barn som adopteras nationellt mår bättre om de fortsätter att ha kontakt med ursprungsfamiljen. Nygaard, med flera, (2007) studie visar också att adoptivföräldrarna har mer empati för barnets ursprung. Denna kontakt med de biologiska föräldrarna kan underlätta för barnen att förstå att det är ok att knyta an till sina nya föräldrar då det inte finns utrymme för fantasier om sitt ursprung. Från resultatet från Anderssons (2005) uppföljningsstudie visade att regelbunden kontakt med den biologiska familjen också var en bidragande faktor för att barnen ska få en bra social anpassning. Vidare hur kontakten

ska upprätthålla mellan familjerna kan variera, regelbundna träffar eller brevväxling detta avgörs utifrån varje enskild ärende (Nygaard, med fl.,(2007)).

7.2 Dilemman med nationella adoptioner

Det finns flera svårigheter som kan uppstå i samband med nationell adoption. En av dessa svårigheter är att insatsen kräver ett samtycke från de biologiska föräldrarna. Nationella adoptioner är idag inte tänkbara för att det krävs samtyckte från båda föräldrarna. Ett fåtal informanter berättade att adoption kan vara en känslig fråga att ta upp, detta förekommer även när det handlar om vårdnadsöverflyttning, den fråga kommer ännu längre bort om det handlar om adoption menar dem. Andersson (2009) beskriver att det kan vara att de professionella inte vet hur de ska förhålla sig om frågan om adoption kommer på tal. Vidare säger Andersson att det kanske inte finns någon acceptans hos dem på fältet och därför inkluderas inte adoption som ett alternativ i beslut gällande fosterbarn. Samtidigt ligger detta ansvar inte bara hos familjehemsekreterarna som arbetar med fosterhem utan vi anser att alla som arbetar inom socialtjänsten och socialnämnden också bär ansvaret för att verka för adoption skall kunna övervägas som ett alternativ i vissa ärenden.

I Norge finns möjligheten att fosterföräldrar kan adoptera sitt fosterbarn mot föräldrarnas vilja men barnet måste vara förankrat i familjen. Den åtgärden *utan samtyckte* sker dock med försiktighet och ingen ekonomisk ersättning förekommer, familjen får samma rättigheter som andra föräldrar, det vill säga att fatta alla beslut gällande barnet.

I Sverige försvinner inte bara den ekonomiska ersättning men också råd och stöd som fosterfamiljer annars erbjuds. De intervjuade uttryckte att de inte trodde att den ekonomiska ersättningen har någon betydelse för fosterföräldrarna i första hand.

Vi tror att fosterföräldrar som kan tänka sig att adoptera sitt fosterbarn har kommit väldigt långt och ser barnet som sitt eget. Om adoption går igenom får familjen andra ersättningar för barnet exempelvis barnbidrag/barnpension. Vidare uttryckte informanterna att familjerna främst vill ha kvar hjälpen i form av råd och stöd. Vi delar samma uppfattning som informanterna, att familjerna kan vara rädda för att känna sig ensamma speciellt vid övergången mellan att vara fosterhem till att bli adoptivfamiljen. Stödet bör erbjudas men frågan är om resurser håller till det. Ur ett långsiktigt perspektiv och för barnets bästa, bör

stödet erbjudas om önskan från den nya familjen uttrycks. Vidare kan man diskutera om familjer som behöver stöd ska få adoptera den diskussionen kom upp under intervjuerna, man kom fram till att adoption bör inte vara ett alternativ för barn som är i behov av hjälp och stöd. Nygaard m.fl. (2007) statistiska resultat överstämmer med informanternas påstående att adoption inte är en varaktig lösning för barn med problem.

En annan svårighet som kan stå i vägen för nationella adoptioner kan vara familjehemssekreterarnas målsättning, enligt deras uppdragsbeskrivning, ska fosterbarnet återförenas med ursprungsfamiljen. Nationella adoptioner skulle då strida mot deras uppdrag. Det är uppenbart att det inte finns utrymme för nationella adoptioner så länge som uppdragets målsättning ser ut som den gör idag. Vi tolkar detta som att målsättningen förhindrar möjlighet ytterligare och barnets bästa kommer ännu längre bort. Målet med återförening anser vi kan vara orealistisk många gånger, för många barn kan inte återvända hem till ursprungsfamiljen trots att socialtjänsten försöker hjälpa familjer på fötter och därför anser vi att man ska arbeta mer tidsbestämt. Om det inte fungerar arbetar man en ny lösning. I länder som England och USA har ursprungsfamiljen en viss tid att återfinna balans i sitt liv, om de inte lyckas frigörs barnet för adoption.

7.3 Att hålla kontakten

Respondenterna tyckte att det var oerhörd viktig att barnen får veta var de kommer ifrån. Detta motiverades med att kunskapen om sitt ursprung kan hjälpa barnet att ha mindre frågetecken om sig själva. Respondenternas erfarenheter av barn som placeras utanför det egna hemmet var att dessa barn kan uppleva en viss rotlöshet, speciellt under tonåren. Informanterna tillägger att har barnet ett tryggt hem och förstående fosterföräldrar klarar de sig bra. I relation till detta så nämner Grotevant m.fl. i SOU 2003:49 att även i de fall där barnen har samma etniska bakgrund som adoptivfamilj uppstår förr eller senare en konflikt mellan att söka sina rötter och lojalitet till sina adoptivföräldrar. Rosenberg och Horner (1991) tar upp att adoptivföräldrar bör vara uppriktiga mot barnen redan från början. Den vetskap som barnet har om sitt ursprung kommer att utgöra hur barnen själv väljer att förhålla sig till sina rötter. Barnet kan skapa en positiv bild av sig själv.

Utifrån resultat uppmuntrar svensk lagstiftning kontakten mellan barnet och ursprungsfamiljen oavsett hur relationen ser ut. Vi tolkar detta som osunt för barnets

välstånd. En del av informanterna trodde inte längre på att en tät kontakt är för barnets bästa. Det framkom att det inte var ovanligt att barnen uttrycker önskan att inte behöva träffa sina biologiska föräldrar. Hur detta hanteras av dem som har kontakt med barnen är betydelsefull för att få fram barnen röst. Informanterna sa att ansvaret ligger hos dem som arbetar med barnet, det gäller att bli lyhörd gentemot barnets egna meningar. Det uttrycktes även att ibland kan man vara mycket ifrågasättande och utsätta barn för risker eller konflikter, särskild när barnen är små, det kan finnas en tendens hos vuxna att bedöma för tidigt eller för sent. Hur barn som lever i fosterfamilj ser på sin ställning i fosterhem studerades av Triseliotis, resultatet i studien visade att flertal ungdomar själva hade önskan om att bli adopterade. Detta framkom under intervjuerna också att informanterna hade varit i kontakt med ungdomar som hade samma önskan om att bli adopterade men att biologiska föräldrarna motsatt sig till detta vilket resulterade i att barnen själva valde i myndig ålder att bli adopterade. I barnkonventionen sägs:

att alla myndigheter som arbetar med barn skall verka för att barnets rättigheter skyddas, kommer till uttryckt och de får göra sig hörda (Barnombudsmannen, 2010).

8 Avslutande kommentarer

Syftet med vår studie var att undersöka om det finns utrymme för nationella adoptioner inom barnavården. Vi fokuserade på hur de som arbetar inom familjehemsvården ställer sig inför detta alternativ eftersom det var långtidsplacerade fosterbarn vi hade i åtanke. Vi vände oss därför till familjehemsekreterarna istället för andra myndigheter som i praxis kommer mer i kontakt med adoptionsprocesser och beslut som till exempel familjerätten.

Utifrån resultatet som vi fick under våra intervjuer och genomgång av det vetenskapliga materialet upplever vi att våra frågeställningar har blivit besvarade. Vi anser att nationella adoptioner inte uppskattas som ett alternativ inom familjehemsvården på grund av uppdragets målsättning, att barnet ska återförenas med ursprungsfamiljen. Lagstiftningen och riktlinjerna i sig kan vara orsaken till att familjehemsekreterarna inte tar upp frågan om adoption till familjer eftersom medgivande krävs av de biologiska föräldrarna och familjehemsekreterarna vill inte heller hamna i konflikt.

Vårdnadsöverflyttning som finns idag fyller en viss funktion men samtidigt har vi svårt att se hur det kan gynna barnet i långa loppet. För barnets del kan det bli många slitsamma turer eftersom den biologiska familjen har rätt söka vårdnaden tillbaka och dessutom kräva umgänge, självfallet kan det vara bra för föräldrar som verkligen vill lyckas styra upp sitt liv men många gånger blir barnet svikna av de vuxna.

Utifrån vår studie drar vi slutsatsen att nationella adoptioner inte kan ersätta fosterhemsplaceringar, men det kan fungera som ett utmärkt komplement inom familjehemsvården. Vidare ser vi att många barn som lever i osäkerhet och inte känner sig hemma någonstans skulle, genom adoption, kunna få ett tryggt och stabilt hem, en familj för livet.

Vi gick in i det här arbetet med en begränsad kunskap, baserad på våra upplevelser från utlandspraktiken. I takt med att studien har utvecklats har också vår kunskap om ämnet fördjupats och nu känner vi oss väl insatta i den problematik som finns rörande nationella adoptioner som familjehemsvårdande åtgärd. Barnens kontakt med sitt ursprung har visat sig väga otroligt tungt i Sverige och därför anser vi att fenomenet *öppna adoptioner* vore en lämplig adoptionsform att införa i barnavårdssystemet.

Vi anser att vår uppsats har gett oss svar på alla våra frågeställningar inom ämnet. Under arbetets gång har vi stött på en rad nya frågor som har väckt vårt intresse och därför hoppas vi att någon kommer att fortsätta att undersöka ämnet. Det finns fortfarande många intressanta frågor att undersöka. Vi hoppas att en ny studie kommer att genomföras och att antalet respondenter i den gruppen kommer att vara större vilket i sin tur kommer att ge ett bredare underlag för fortsatta studier och utvecklingen av riktlinjer som skulle kunna appliceras i verksamheten.

9 Referenser

- Andersson, G. (2009) *Adoption som barnavårdsinsats I: Bilagan Lag om stöd och skydd för barn och unga* (LBU). Edita Sverige AB. Stockholm
- Andersson, G. (2004). Family relations, adjustment and well-being in a longitudinal study of children in care. **Child and Family Social Work (2005) vol.10 pp 43-56**
- Bohman, M.(1973). *Adoptivbarn och dess familjer*. Stockholm: Almqvist & Wiksell
- Bohman, M. (1995). De svenska adoptivbarnen: Det sociala arvet i ett historiskt perspektiv: Familjen som jordmån för barns hälsa och utveckling. **Socialmedicinsk tidskrift (1995) 72:a häfte 8**
- Broberg, A, Granqvist, P, Ivarsson, T & Risholm Mothander, P. (2006) *Anknytningsteori – Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Falköping. Natur och Kultur
- Freundlich, M., Avery, R.J., Munson, S., & Gerstenzang, S. (2006). The meaning of permanency in child welfare: Multiple stakeholders perspectives. **Children and Youth Service Review, vol. 28, s. 741 - 760**
- Hart, S. (2009). *Anknytning och samhörighet*. Kristianstad: Gleerups Utbildning AB
- Holmdahl, B. (2000). *Tusen år i det svenska barnets historia*. Lund: Studentlitteratur
- Kanuik,J., Steele, M & Hodges, J. (2004). Report on a longitudinal research project, exploring the development of attachments between older, hard-to-place children and their adopters over the first two years of placement. **Adoption and fostering. Vol. 28, nr, s. 61- 67**
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindblad, F. (2004) . *Adoption*. Lund: Studentlitteratur

Miall, C. & March, K. (2005). Open adoption as a family form. Community assessments and social support. **Journal of Family Issues. Vol. nr, 3 s. 380 - 410**

Miles, M.B & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook. Second edition.* Thousand Oaks, CA: Sage Publications

Nordenfors, M . (2006). *Ett reflexivt syskonskap.* Göteborgs Universitet

Norström, C & Thunved, A. (2008). *Nya sociallagarna: med kommentarer, lagar och förordningar som de lyder den 1 januari 2008 Tjugonde upplagan.* Stockholm: Norstedts Juridik

Nygaard Christoffersen, M, Hammen, I, Raft Andersen, K & Jeldtoft, N. (2007). *Adoption som indsats. En systematisk gennemgang af udenlandske erafringer.* København: SFI- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 07:32.

O'Connor, T.G., Rutter, M., and the English and Romanian Adoptees (ERA) Study Team (2000) Attachment Disorder Behavior Following Early Severe Deprivation: Extension and Longitudinal Follow-up. **Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry. Vol. 39, nr 6, s. 703 -712**

Rosenberg, E. B. & Horner, T.N. M. (1991). Birthparent romances and identity formation in adopted children. American Journal of Orthopsychiatry, 61, (1), January, pp. 70-77.

Schofield, G. & Beek, M.(2007). Attachment handbook for foster care and adoption. London: **British Association for Adoption & Fostering**

SOU 2003:49 *Adoption till vilket pris?: Betänkande av utredningen om internationella adoptioner.* Socialdepartement

SOU 2009:68: *Lagen om stöd och skydd för barn och unga (LBU): Betänkande av barnskyddsutredningen.* Edita Sverige AB. Stockholm

Svenning, C. (2003). Metodboken - Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling: klassiska och nya metoder i informationssamhället: Eslöv: Lorentz

Triseliotis, J.(2003). Long-term foster care or Adoption, s. 288-298 i boken: Studies in the assessment of parenting. Edited by Reder, P, Duncan, S & Lucey, C. Hove and New York: Brunner -Routledge

Övriga källor

Barnombudsmannen (2010) Barnkonventionen. (Elektronisk). www.barnombudsmannen.se. Tillgängligt: 2010-04-20

Föreningen för socionomer inom familjehemsvården.(Elektronisk) www.fsf.nu. FSF Journalen 2-2008: Tillgänglig 2010-03-12

Gunnarsson (2002). <http://www.infovoice.se/fou/bok/10000035.htm>.(Elektronisk). Tillgänglig: 2010-04-03

Moderatkvinnor. *Proposition om adoption och familjehemsplaceringar* (2009).(Elektronisk). <http://www.moderatkvinnorna.se/?x=var-politik&tmp=moderatkvinnornas-propositioner>. Tillgängligt: 2010-02- 27

Socialstyrelsen. <http://www.socialstyrelsen.se/Sidor/Hem.aspx>.(Elektronisk). Proposition om adoption och familjehemsplaceringar (2009)

Vetenskapsrådet (2002). <http://www.codex.vr.se/forskninghumsam.shtml>.(Elektronisk). :Tillgängligt 2010-04-01

Bilaga 1 Informationsbrev och samtycke

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för Socialt arbete

Hej,

Vi heter Marion Najjuma och Shara Robayo. Vi läser sjätte terminen på socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet. Under sjätte terminen skriver alla studenter en C-uppsats, vår uppsats kommer att handla om nationell adoption.

Syftet med undersökningen är att belysa nationell adoption som en möjlighet för familjehemsplacerade barn i Sverige. Vi vill se hur de professionella som arbetar inom dessa fält ställer sig till detta alternativ istället för långtidsplaceringar i familjehem. Vi vill gärna ha Er hjälp för vi tror att Ni besitter den kunskap som kan vara ett underlag för vår uppsats.

Vi skulle vilja träffa Er familjehemsekreterare för att göra en enskild intervju gällande vårt syfte. Intervjun kommer att spelas in på band för att vi skall komma ihåg vad som sägs. Intervjun sker vid endast ett tillfälle. Vi kommer att presentera era svar i form av citat i rapporten för att göra texten tydligare för dem som läser. I uppsatsen kommer vi att presentera resultatet på gruppnivå, ingen enskild kommer identifieras.

Vi kommer att ringa Er på tisdag 9/3 kl 14.00 och höra om Ni är intresserade att hjälpa oss. Vi hoppas innerligen att Ni vill medverka i vår studie. Du kan också kontakta oss vid frågor, både före- och efter intervjutillfället.

Vänliga hälsningar,
Marion & Shara

Marion Najjuma
E-post:xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
Mobil: xxxxxxxxxxxx

Shara Robayo
E-post:xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
Mobil: xxxxxxxxxxxx

Karin Lundén (Handledare)
Epost:xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
Telefonnr: xxxxxxxxxxxx

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för Socialt arbete

Samtycke

Härmed samtycker jag till att bli intervjuad i studien. Ni kommer att vara anonyma och information som framkommer skall endast användas i denna uppsats.

Medverkande är frivillig och du kan när som helst meddela oss att du inte vill delaktig.

Datum/ Ort

Namnunderskrift

Namnförtydligande

10 Bilaga 2 Intervjuguide

11 Intervjuguide till familjehemssekreterare

Kort beskrivning av informanten

Namn:

Utbildning:

Arbetserfarenhet: Hur länge har du arbetat som familjehemssekreterare/annat?

Vilka åldrar arbetar du oftast med?

Är nationell adoption ett alternativ i Sverige?

Tema: Nationell Adoption

Hur ser du på nationell adoption som företeelse?

Finns det omständigheter då du tycker att adoption vore en möjlighet? I så fall vilka?

Har det hänt att familjehemsföräldrar velat adoptera sitt fosterbarn? I så fall under vilka omständigheter?

Har det hänt att biologiska föräldrar velat lämna sitt barn till adoption? I så fall under vilka omständigheter?

Har Ni fått förfrågan från utomstående personer som skulle vilja adoptera ett inhemsk född barn?

Hur bör man gå till väga anser du vid en nationell adoption? Hur ser lagbestämmelserna ut som du ser det?

Hur ser de professionella på nationell adoption?

Tema: Professionella

Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med en nationell adoption?

Anser Ni att NA är ett lämpligt och pratiskt genomförbart alternativt som insats för barn och unga? Varför/varför inte?

Har du varit med om ärenden där NA hade varit ett bättre alternativ än långtidsplacering? Hur har det sett ut i fallet?

Vilka skäl tror du kan finnas för att vilja adoptera sitt fosterbarn respektive inte vilja adoptera?

Hur hanterar ni en situation där barn som är placerade i familjehem uttrycker önskan om att inte vilja återvända hem till sina biologiska föräldrar?

På vilket sätt kan nationell adoption gynna barnets utveckling?

Tema: Barnets utveckling och barnets bästa

Vilka anser du vara de viktigaste villkor/förutsättningar/faktorer för barnens utveckling?

Hur ser du på en eventuell nationell adoption i förhållande till en långvarig familjehemsplacering?

Enligt dina erfarenheter hur trygga är barn som inte kan återvända hem och långtidsplaceras under hela uppväxten?

Hur ser du på anknytningsprocessen mellan barn som placeras på familjehem och deras familjehemföräldrar? Vad underlättar och vad kan försvåra?

Finns det enligt din mening eventuella utvecklingsmässiga likheter/skillnader mellan barn som varit långtidsplacerade i ett enda hem i jämförelse med dem som placeras kortare tid och sedan och kanske förflyttas mellan olika hem genom åren, I så fall vilka?

Vad tycker du att NA skulle kunna ge ett barn som familjehemsplacering inte ger och som kan vara betydelsefull när det gäller barnen utveckling?